

Utdanningsdirektoratet

Sluttrapport

April 2011

EVALUERING AV FORSØKET MED BRUK AV "MIN UTVIKLINGSPLAN"

EVALUERING AV FORSØKET MED BRUK AV "MIN UTVIKLINGSPLAN"

Rambøll
Besøksadr.: Hoffsvæien 4
Postboks 427
Skøyen
0213 Oslo
T +47 2252 5903
F +47 2273 2701
www.ramboll-management.no

INNHALDSFORTEGNELSE

	Forord	1
1.	Innledning	2
1.1	Bakgrunn for Forsøk med bruk av Min utviklingsplan	2
1.2	Kort om evalueringsoppdraget	3
1.3	Metodisk tilnærming	4
1.4	Tidligere leveranser og anbefalinger	5
2.	Sammendrag	7
2.1	Kort om forsøket og evalueringen	7
2.2	Sammendrag av evalueringens hovedfunn	8
2.3	Viktige læringspunkter for videreføring eller implementering av MUP	10
3.	English summary	11
3.1	A Brief Summary of the Trial and the Evaluation	11
3.2	Summary of Main Findings	12
3.3	Important teachings for continuation or implementation of MDP	14
4.	Bakgrunn for forsøk med bruk av Mup	15
4.1	Utdanningspolitisk fokus på sosial utjevning og gjennomføring av utdanning	15
4.2	Fokus på styrket utdannings- og yrkesrådgivning	16
4.3	Rett til rådgivning og <i>Forsøk med bruk av MUP</i>	17
4.4	Utvikling og distribusjon av MUP	18
4.5	Foreliggende versjon av MUP høsten 2010	18
4.6	Oppsummering	19
5.	Organisering av forsøk med bruk av mup	21
5.1	Etablering og mandat for <i>Forsøk med bruk av MUP</i>	21
5.2	Organisering av <i>Forsøk med bruk av MUP</i>	22
5.3	Strategier for implementering og bruk av MUP	23
5.4	Oppsummering	25
6.	Utprøving og bruk av MUP	26
6.1	Arbeid med MUP på ulike trinn og i forskjellige fag	26
6.2	Omfang av bruk av MUP ved forsøksskolene	29
6.3	Erfaringer med bruk av MUP i praksis	31
6.4	Bruk av MUP i rådgivningen	33
6.5	Oppsummering	33
7.	Vurderinger og resultater av bruk av MUP	35
7.1	Vurderinger av utseende og brukervennligheten til MUP	35
7.2	Vurderinger av innholdet i MUP	36
7.3	Resultater av arbeidet med MUP	37
7.4	Behovet for et verktøy som MUP i skolen	39
7.5	Oppsummering	40

FIGURER

Figur 1: Elementer i forsøk med bruk av <i>Min utviklingsplan</i>	2
Figur 2: "Hva inneholder plan for implementering av bruk av <i>Min utviklingsplan</i> (MUP)?" Rådgivere=12.	24
Figur 3: "Har du arbeidet med <i>Min utviklingsplan</i> i løpet av skoleåret 2010/2011?" Elever=878.....	26
Figur 4: "Har du arbeidet med <i>Min utviklingsplan</i> i løpet av skoleåret 2010/2011?" Elever = 878.....	27
Figur 5: "Når har du arbeidet med <i>Min utviklingsplan</i> ?" Elever på ungdomstrinnet=568.	28
Figur 6: "Når har du arbeidet med <i>Min utviklingsplan</i> ?" Elever i videregående opplæring=136.....	29
Figur 7: "Hvor mye tid er avsatt/ brukt til arbeidet med <i>Min utviklingsplan</i> før og etter jul skoleåret 2010/2011?" Elever = 707. Personal=57.....	30
Figur 8: "Hvor mye tid har du brukt på arbeidet med MUP før/etter jul?" Elever=707.....	31
Figur 9: "Hvilken hjelp har du fått til å jobbe med <i>Min utviklingsplan</i> ?" Flere kryss mulig.	32
Figur 10: "Har du brukt <i>Min utviklingsplan</i> i utdannings- og yrkesrelaterte samtaler med rådgiver og/eller lærer?" Elever=699.	33
Figur 11 "Vennligst vurder i hvilken grad du er enig i følgende påstander om utseendet til <i>Min utviklingsplan</i> :" Elever=687. Personal=57.	35
Figur 12: "Vennligst vurder i hvilken grad du er enig i følgende påstander om innholdet i <i>Min utviklingsplan</i> :" Elever n= 687.....	37
Figur 13: "I hvilken grad har arbeidet med MUP bidratt til følgende for elevene...:" Elever=656. Personal=57.....	38

VEDLEGG

Vedlegg 1

Invitasjonsbrev til fylkene

FORORD

I desember 2008 ble Rambøll Management Consulting (Rambøll) gitt i oppdrag av Utdanningsdirektoratet å gjennomføre en evaluering av *Forsøk med bruk av Min utviklingsplan*. Evalueringen har blitt gjennomført i perioden desember 2008 til april 2011.

Denne rapporten utgjør sluttrapporten for evalueringen, og kommer som resultat av tre omganger med kvantitativ og kvalitativ datainnsamling i de tre deltakerfylkene. Det er gjennomført tre årlige breddeundersøkelser blant skoleledere, rådgivere, lærere og elever. I tillegg er det gjennomført dybdestudier i de tre deltakerfylkene, og disse har innbefattet intervjuer med rådgivningskoordinatorer, skoleledere, rådgivere, lærere og elever ved tre forsøksskoler i hvert av deltakerfylkene.

Tidligere har Rambøll levert to delrapporter for evalueringen, den første ble avlevert i juni 2009 og den andre i juni 2010. Sluttrapporten foreligger i april 2011.

Rambøll vil først og fremst takke rådgivere ved forsøksskolene i Buskerud, Troms og Vest-Agder, som har bidratt til å organisere datainnsamlinger i samtlige tre år. Det skal også rettes en stor takk til prosjektmedarbeiderne ved forsøksskolene. Både skolelederrepresentanter, rådgivere, lærere og elever har i samtlige av evalueringens år utvist vilje til å stille opp til intervjuer for å dele sine perspektiver og erfaringer.

Professor Thomas Nordahl ved Høgskolen i Hedmark har bidratt med faglige innspill og vurderinger underveis i evalueringen, og Rambøll vil takke ham for konstruktivt og lærerikt samarbeid.

Rambøll står alene ansvarlig for analysene av resultatene og samtlige konklusjoner i denne rapporten

Rambøll Management Consulting AS
April 2011

1. INNLEDNING

I perioden april 2008 til april 2011 har Rambøll gjennomført en følgeevaluering av *Forsøk med bruk av Min utviklingsplan (MUP)*. Evalueringen er gjennomført på oppdrag for Utdanningsdirektoratet, og dette dokumentet utgjør sluttrapporten for oppdraget.

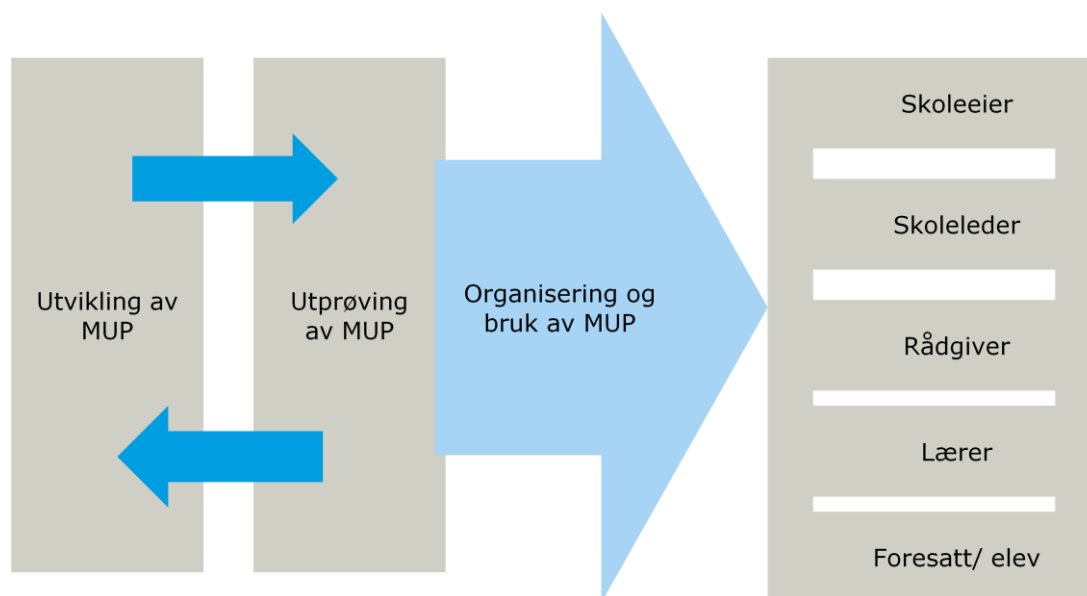
Evalueringen er gjennomført med bistand fra professor Thomas Nordahl ved Høgskolen i Hedmark. Nordahl har bidratt med vurderinger i for- og etterkant av den første datainnsamlingen, og i forbindelse med utarbeidelse av sluttrapporten. Rambøll står likevel alene ansvarlig for de konklusjoner som fremmes i denne rapporten.

1.1 Bakgrunn for Forsøk med bruk av Min utviklingsplan

Skoleåret 2008/ 2009 iverksatte Utdanningsdirektoratet et avgrenset forsøk med bruk av individuell digital utviklingsplan som verktøy for å gi en bedre utdannings- og yrkesrådgivning¹, *Forsøk med bruk av Min utviklingsplan (MUP)*. Forsøket er et av flere tiltak som er iverksatt med langsiktig målsetting om å bidra til redusert omvalg og frafall i norsk skole. Målet er at MUP skal fungere som et refleksjons- og bevisstgjøringsverktøy for eleven når det gjelder utdannings- og yrkesvalg, og bidra til å styrke yrkes- og utdanningsrådgivningen i ungdomsskolen og videregående opplæring.

Forsøk med bruk av MUP ble iverksatt i tre deltakerfylker, henholdsvis Buskerud, Troms og Vest-Agder. Det er totalt tre videregående skoler og 10 ungdomsskoler som deltar i forsøket. Oppdraget til forsøket har bestått av to hovedelementer, nemlig å utvikle og prøve ut MUP. Hvilke elementer Forsøk med bruk av MUP har bestått av illustreres i figur 1, og forklares nærmere i det påfølgende:

Figur 1: Elementer i forsøk med bruk av Min utviklingsplan.

Utvikling av MUP: Da forsøket startet skoleåret 2008/2009 ble ansvaret for utviklingen av MUP, både hva gjelder digital løsning og innhold, lagt til PEDLEX Norsk Skoleinformasjon (PEDLEX)². MUP tilgjengeliggjøres gjennom nettstedet jegvilbli.no under betegnelsen "Min utviklingsplan". Det forelå ikke et ferdig utkast til digital utviklingsplan ved forsøkets oppstart, slik at den første versjonen av MUP var på et svært tidlig stadium i utviklingsprosessen da verktøyet først ble tatt i bruk ved forsøksskolene. Deltakerskolene i de tre forsøksfylkene har bidratt til utviklingen av

¹ Stortingsmelding 16 (2006/2007): ... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring, s. 83. Internett:

<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDDPDFS.pdf>. Oppdragsbrev nr. 55 av 2007 fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet.

² PEDLEX er et privat forlag som i stor grad jobber med å utvikle materiell til bruk i utdanningssektoren med samme formål som MUP, nemlig å støtte elever i prosessen med refleksjon rundt og planlegging av egen framtid.

MUP ved at det er etablert direkte samarbeid mellom PEDLEX og rådgivningskoordinatorene for fylkene. På denne måten har PEDLEX fått tilbakemeldinger på planverktøyet direkte fra forsøksdeltakerne. Det er også opprettet en tilbakemeldingsfunksjon i MUP-verktøyet, slik at brukere ved deltakerskolene fortløpende har mulighet til å gi direkte tilbakemeldinger til PEDLEX.

Utprøving av MUP: Parallelt med, og som utgangspunkt for utviklingen av MUP, har deltakerskolene prøvd ut den digitale versjonen av MUP. *Forsøk med bruk av Min utviklingsplan (MUP)* var i utgangspunktet tenkt å pågå skoleårene 2008/2009 og 2009/2010. De to første årene av forsøket var det imidlertid hovedfokus på utvikling av MUP, og verktøyet var på et svært tidlig stadium i utviklingsprosessen. En mer ferdigstilt versjon forelå i februar 2010. I oktober 2010 ble det avklart at forsøket skulle utvides til å pågå ut skoleåret 2010/2011 i de samme deltakerfylkene³, med hovedvekt på utprøving av MUP-verktøyet. Et av målene for bruk av MUP har vært at elevene skal få et verktøy som skal stimulere til refleksjon og bevisstgjøringsprosesser knyttet til egne evner og interesser. Videre skal arbeidet med MUP gi elevene kjennskap til utdannings- og yrkesmuligheter, og bidra til at elevene ser mulighetene i sammenheng med egne evner og interesser.

Organisering og bruk av MUP: At skolene har samme tilgang til MUP, er ikke ensbetydende med at det er arbeidet systematisk med verktøyet ved alle skoler som har deltatt i forsøket. Hvorvidt og hvordan det er arbeidet med MUP ved skolene er påvirket av i hvilken grad forsøket har vært organisert og forankret blant sentrale aktører, herunder skoleeier, skoleleder, rådgivere, lærere og elever. I forbindelse med *Forsøk med bruk av MUP* har hovedansvar ligget hos rådgivningskoordinator i fylkene, mens mye av ansvaret for å ta i bruk planen er lagt til de enkelte skoler og i flere tilfeller til de enkelte rådgivere. I delrapport 2 fra juni 2010 konkluderte Rambøll med at den foreliggende versjon av MUP er god, men at den i begrenset grad var tatt i bruk på en systematisk og pedagogisk måte ved forsøksskolene. Som følge av dette ble det anbefalt å utvide forsøksperioden med styrket fokus på utprøving, organisering og forankring av MUP i forsøksfylkene og ved deltakerskolene. God informasjon om formålet med bruk av MUP, tydelig rolle- og ansvarsavklaring samt utarbeidelse av veiledningsmateriell var også blant anbefalingene til Rambøll.

1.2 Kort om evalueringsoppdraget

Evalueringen som Rambøll har gjennomført av *Forsøk med bruk av MUP* skal utgjøre en del av grunnlaget for å vurdere om MUP bør benyttes som et nasjonalt virkemiddel for å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen. Evalueringens formål har derfor vært å belyse organisering, implementering, pedagogisk bruk og vurderinger av MUP for å kunne gi gode og relevante anbefalinger om veien videre. Det har også vært sentralt å formidle ikke bare resultater fra forsøket, men hvilke suksesskriterier og barrierer for bruk av MUP som er identifisert på bakgrunn av forsøks erfaringene.

Evalueringen har belyst og vurdert følgende nivåer og elementer i forsøket med bruk av MUP:

Plannivået vil si MUP-verktøyet slik det foreligger, nærmere bestemt hvordan det ser ut og hvordan det vurderes som pedagogisk verktøy av aktørene på de ulike nivåene. På plannivå skal evalueringen belyse hvordan MUP fungerer som pedagogisk verktøy slik den nå foreligger, basert på bruken av MUP for rådgivere, kontaktlærere og elever. Plannivået henger sammen med elevens bevisstgjøring i utdannings- og yrkesvalg, MUP som verktøy i rådgivningen og elevens mestringsfølelse.

Elevnivået omfatter elever ved 10. trinn og VG1 ved deltakerskolene. Her skal evalueringen belyse hvorvidt MUP fungerer som et verktøy som i økt grad gjør den enkelte elev i stand til å se sammenheng mellom seg selv og sine utdannings- og arbeidsmuligheter. Elevnivået henger sammen med bevisstgjøring og refleksjon blant elevene når det gjelder utdannings- og yrkesvalg, og elevens opplevelse av motivasjon og mestring i denne sammenheng.

På et **organisatorisk nivå** skal evalueringen belyse hvorvidt *Forsøk med bruk av MUP* har bidratt til en styrket og mer systematisert utdannings- og yrkesrådgivning. Videre undersøker eva-

³ Brev av 04.10.10 fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet.

lueringen om samarbeidet mellom skolenivåene har økt, og om det i økende grad er samarbeid mellom skolen og det lokale næringsliv. Det organisatoriske nivået henger altså sammen med MUP som verktøy i rådgivningen, organisering av arbeidet med MUP på den enkelte skole og samhandling mellom de ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.

Som **støttefunksjoner** er rådgivningskoordinator og skoleleder er satt opp. Disse har en viktig rolle i å være iverksettere og pådrivere for *Forsøk med bruk av MUP* ved skolene og i fylket. I evalueringen er de relevante i forhold til å gi et perspektiv på samarbeid, nettverk og rutiner mellom de ulike skolenivåer, så vel som samarbeid med nærings- og arbeidsliv. De er også aktuelle for å gi et ledelses- og regionalt perspektiv på implementering og oppfølging av forsøket. Støttefunksjoner henger sammen med bevisstgjøring hos elevene i elevenes utdannings- og yrkesvalg, organisering av arbeidet med MUP på den enkelte skole og samhandling mellom ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.

1.3 Metodisk tilnærming

Evalueringen av forsøk med bruk av MUP er gjennomført ved bruk av kvalitative og kvantitative datainnsamlingsmetoder. Bruk av flere metoder har bidratt til å inneholde både bredde- og dybdekunnskap om bruk av MUP blant deltakerfylkene og forsøksskolene. Gjennom den kvantitative datainnsamlingen er den overordnede utviklingen i forsøket dokumentert årlig. Den kvalitative datainnsamlingen har gitt en mer dyptgående og substansiell innsikt i forsøksprosessen, og er viktig for å gjøre de nødvendige nyanseringer av evalueringens hovedfunn og konklusjoner. Både skoleeier-, skoleleder-, rådgiver- og lærerperspektiver har vært målgruppe for datainnsamlingen som er gjennomført. Disse aktørene utgjør de viktigste leddene i implementeringskjeden, og har på ulike måter ansvar for å sikre en vellykket implementering. Elevenes perspektiver er også innhentet i forbindelse med denne evalueringen, ettersom de i siste ledd er den viktigste målgruppen for bruk av MUP.

Kvantitativ datainnsamling

Den kvantitative datainnsamlingen har foregått i form av årlige breddeundersøkelser. Breddeundersøkelsene er gjennomført i 2009, 2010 og 2011, med både skoleledere, rådgivere, lærere og elever ved forsøksskolene som målgruppe. Breddeundersøkelsene i 2009 og 2010 ble gjennomført på bakgrunn av brukerregisterdata for MUP. Utfordringer ved denne gjennomføringsmåten var både å kvalitetssikre e-postadresser og å nå fram til rette mottaker ved forsøksskolene, i tillegg til at det var tidkrevende å administrere elevdeltakelsen ved skolene. Ettersom det siste forsøksåret ble gjennomført med særskilt fokus på utprøving av MUP, og evalueringens hovedoppgave har vært å dokumentere forsøksskolenes erfaringer, ble det derfor gjort en justering i gjennomføringen av breddeundersøkelsen i 2011. Rådgivere ved samtlige forsøksskoler fikk tilsendt lenker til spørreskjemaer, og ansvar for å videresende lenkene til de rette e-postadresser til skoleledere, lærere og elever. På denne måten ble mye av ansvaret for å sikre deltakelse i breddeundersøkelsen lagt til forsøksskolene, samtidig som administrasjonen av denne ble forenklet og det i større grad ble mulig å sikre at lenkene nådde frem til rett målgruppe.

Det er vanskelig å vite det nøyaktige antall elever ved forsøksskolene som deltar i *Forsøk med bruk av MUP*, ettersom dette ikke er rapportert inn i forbindelse med forsøksdeltakelsen. Det er dermed ikke mulig å beregne svarprosenten i forhold til det totale antall deltakere. Ved gjennomføringen av den første breddeundersøkelsen i 2009 ble det tatt utgangspunkt i at 1500 personer deltok i forsøket, en beregning basert på registrerte brukere i PEDLEX sin database. Etter hvert som flere skoler, herunder både forsøksskoler og øvrige skoler i deltakerfylker, har fått brukertilgang til MUP er det imidlertid ikke mulig å skille antallet forsøksdeltakere fra øvrige brukere. Evalueringen har imidlertid konsentrert seg om å innhente data kun fra forsøksskolene, ettersom det er deres erfaringer som skal danne grunnlag for datainnsamlingen. Analyser viser at av de 14 forsøksskolene er det fire som ikke har deltatt i breddeundersøkelsen. Tilbakemeldinger tyder på at utskiftninger i personalgruppen ved skolen eller liten grad av arbeid med MUP i løpet av det siste året forsøket har pågått kan forklare hvorfor disse skolene ikke har prioritert å delta i breddeundersøkelsen. I tabell 1 illustreres antall besvarelser som er innhentet fra elever og personale ved forsøksskolene i deltakerfylkene:

Tabell 1: Antall besvarelser i 2011 fordelt på respondentgrupper og fylker.

	I alt	Buskerud	Troms	Vest Agder
Elever	901 stk.	51 %	7 %	42 %
8. trinn	18 %	0 %	2 %	42 %
9.trinn	10 %	0 %	0 %	23 %
10.trinn	46 %	58 %	71 %	27 %
Vg 1	14 %	23 %	0 %	5 %
Vg 2	3 %	0 %	21 %	2 %
Vg 3	11 %	19 %	6 %	1 %
Ansatte	62 stk.	44 %	3 %	53 %
Skoleleder	5 stk. (8 %)	15 %	0 %	3 %
Rådgiver	14 stk. (23 %)	26 %	50 %	18 %
Kontaktlærer	28 stk. (45 %)	52 %	0 %	42 %
Faglærer	15 stk. (24 %)	7 %	5 %	36 %

Tabell 1 viser at det i alt er 901 elever som har besvart breddeundersøkelsen i 2011. Sammenliknet med tidligere år er dette en vesentlig økning i antall besvarelser fra både 2009 og 2010. Det skal påpekes at besvarelsene er jevnt fordelt på deltakerfylkene Buskerud og Vest Agder, som har et tilnærmet likt antall skoler representert i *Forsøk med bruk av MUP*. I Troms er det kun to skoler som har deltatt i forsøket, slik at det også antallet elever og personale er lavere enn i de to øvrige deltakerfylkene.

Det fremgår av tabell 1 at flertallet av elevbesvarelsene representerer elever ved 10. trinn, noe som må sees i sammenheng med at elever på dette trinnet sammen med elever på Vg 1 inngår i hovedmålgruppen for forsøket. Elever på Vg 1 utgjør kun 14 % av elevbesvarelsene totalt. Hvorvidt det er andre trinn enn hovedmålgruppene som har tatt i bruk MUP og inngår som respondenter varierer mellom deltakerfylkene.

Totalt er det 62 ansatte som har besvart breddeundersøkelsen. Blant disse er rådgivere ved ti av forsøksskolene representert i breddeundersøkelsen, mens skoleledere ved fem av disse forsøksskolene har besvart breddeundersøkelsen. Blant lærerrespondentene er det ingen store endringer i antall besvarelser sammenliknet med tidligere år.

Kvalitativ datainnsamling

Den kvalitative datainnsamlingen har foregått i form av årlige dybdestudier i samtlige deltakerfylker. Til sammen er det gjennomført tre runder med dybdestudier, henholdsvis tidlig vår 2009, 2010 og 2011. I hvert av deltakerfylkene er det gjennomført besøk ved den ene videregående skolen som deltar i forsøket og to utvalgte ungdomsskoler, og for å fange opp utviklingsmomenter har skolene og informantgruppene vært de samme hvert år.

Ved hver skole er det samtlige år gjennomført intervjuer med rådgiver og representant for skoleleder. Det er også gjennomført gruppeintervjuer med aktuelle faglærere og kontaktlærere på 10. trinn og Vg 1. Gruppeintervjuer er også gjennomført med elever ved de aktuelle trinnene, og elevene har representert ulike studieretninger og forskjellig erfaringsbakgrunn. Formålet med dybdestudiene har vært å få mer inngående kjennskap til de ulike aktørenes erfaringer med *Forsøk med bruk av MUP* samt deres vurderinger av selve planverktøyet. I forkant av dybdestudiene er det hvert år gjennomført intervjuer med rådgivningskoordinator i de tre deltakerfylkene.

1.4 Tidligere leveranser og anbefalinger

Før endelig sluttrapport er det levert to delrapporter i forbindelse med evalueringen. Disse har hatt fokus på å dokumentere status for forsøket, og å gi anbefalinger om innsatsområder for å styrke gjennomføringen av forsøket. De tidligere leveransene dokumenterte at det var etablert

godt samarbeid mellom PEDLEX og forsøksskolene, og at det underveis i forsøket ble utviklet en digital utviklingsplan på bakgrunn av tilbakemelding fra brukerne. Samtidig ble det påpekt utfordringer knyttet til god organisering og forankring av forsøket ved deltakerskolene med hensyn til å sikre bruk av MUP blant elever og i rådgivningen.

For å styrke *Forsøk med bruk av MUP* ga Rambøll i delrapport 2, som forelå i juni 2010, anbefalinger om at deltakerfylkene rettet fokus og innsats mot følgende områder:

- Styrke organisering, forankring og samarbeid om bruk av MUP, både regionalt og ved de enkelte forsøksskoler
- Integrering av bruk av MUP i opplæringen og i de ulike fag, herunder sikre læreres kjennskap til innhold i planen og bruk av denne i opplæringen
- Prosessorientert og pedagogisk bruk av MUP i opplæringen, slik at arbeidet med MUP i større grad gjennomføres slik at elevene får benyttet planen som et refleksjonsverktøy i tråd med overordnede målsettinger for forsøket.

Hovedfunn og anbefalinger i delrapport 2 lå til grunn for at KD besluttet at *Forsøk med bruk av MUP* ble videreført skoleåret 2010/2011, og delrapporten kan lastes ned via Utdanningsdirektoratets hjemmesider⁴. I herværende sluttrapport presenteres overordnede funn knyttet til organisering, forankring, bruk og resultater av *Forsøk med bruk av MUP*.

---

⁴ Rambøll (2010): *Evaluering av forsøk med bruk av IUP. Delrapport 2*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/2010/IUP_2.pdf

2. SAMMENDRAG

Rambøll Management Consulting (Rambøll) har i perioden 2008-2011 gjennomført en følgeevaluering av *Forsøk med bruk av Min utviklingsplan* (MUP) på oppdrag for Utdanningsdirektoratet. Evalueringsoppdraget er gjennomført i samarbeid med forsker Thomas Nordahl fra Høgskolen i Hedmark. Hans rolle har vært å kommentere på og gi faglige innspill på funn i de to delrapportene og sluttrapporten, som har utgjort leveransene i forbindelse med evalueringsoppdraget.

2.1 Kort om forsøket og evalueringen

Forsøk med bruk av MUP ble initiert av Kunnskapsdepartementet i 2007, som et av flere tiltak med mål om å redusere omvalg og frafall fra videregående opplæring. Forsøkets mandat har vært å utvikle og utprøve en digital utviklingsplan som skal følge eleven fra ungdomstrinnet og over i videregående opplæring. Arbeidet med MUP skal bidra til at eleven får mulighet til å reflektere rundt egne interesser og evner, får økt kunnskap om fremtidige utdannings- og yrkesmuligheter, og gjennom bevisstgjøringsprosesser ser en sammenheng mellom seg selv som person og samfunnets utdanningsmuligheter og arbeidsliv. Samlet sett skal dette gi eleven bedre forutsetninger for å foreta riktige utdannings- og yrkesvalg.

For lærere og rådgivere skal MUP fungere som et metodeverktøy, som kan benyttes i undervisnings- og rådgivningsarbeid i tilknytning til valg av utdanning og yrke. Dersom elevene arbeider systematisk med MUP i undervisningssammenheng, kan MUP benyttes som verktøy i utdannings- og yrkesrådgivning, og bidra til å systematisere og målrette denne. MUP skal følge ungdommen, og arbeidet skal kunne endres underveis etter hvert som ungdommen får nye erfaringer og mer kunnskap. Det er også en intensjon at MUP skal kunne benyttes i forbindelse med praksisperioder, og bidra til å styrke samarbeidet mellom ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv. *Forsøk med bruk av MUP* omfatter tre deltakerfylker, henholdsvis Buskerud, Troms og Vest Agder.

Formålet med evalueringen har vært å følge forsøket gjennom å belyse prosess, resultater og innsatsområder, og å fange opp og dokumentere utviklingstrekk, suksesskriterier og barrierer for en mer utvidet bruk av MUP. Evalueringen skal være en del av grunnlaget for en vurdering av hvorvidt bruk av MUP skal implementeres i større skala.

Evalueringen er gjennomført ved hjelp av kvantitative og kvalitative datainnsamlingsmetoder utført årlig i tre omganger. Den kvantitative datainnsamlingen er utført ved hjelp av en elektronisk breddeundersøkelse blant skoleledere, rådgivere, lærere og elever ved forsøksskolene i samtlige tre deltakerfylker. Den kvalitative datainnsamlingen ble gjennomført i tre runder med årlige dybdestudier i hvert av de tre deltakerfylkene. Dybdestudiene er gjennomført i form av intervjuer med rådgiverkoordinator, skoleleder, rådgiver, lærere og elever. Datainnsamlingen har bidratt til å innhente erfaringer og vurderinger fra ulike perspektiver.

På tidspunktet denne sluttrapporten leveres er *Forsøket med bruk av MUP* halvveis i siste semester i en forsøksperiode på totalt tre år. Kort oppsummert er hovedfunnene som presenteres videre knyttet til at:

- Det er utviklet et ferdig utkast til mal for digital utviklingsplan
- Brukerne er positive til den foreliggende versjon av MUP, men det er fortsatt potensial for forbedringer
- Det har vært utfordringer knyttet til styring, organisering og forankring gjennom hele forsøksperioden. Evalueringen viser at lav grad av forankring av forsøket og mangler på implementeringsstrategier har bidratt til at det ikke er gjennomført en systematisk utprøving av MUP i forsøksperioden. Til tross for en manglende systematisk utprøving av MUP og styring av forsøket, kan det spores positive resultater knyttet til bruk av MUP, både når det gjelder utdannings- og yrkesrådgivning, mer kunnskap og økt bevissthet om muligheter og valg, i tillegg til at planen er et godt verktøy i faget Utdanningsvalg
- Det er bred enighet om behov for et verktøy som MUP i skolen, og stor interesse for videreføring av bruk ved skolene som har deltatt i forsøket

I det følgende vil disse hovedfunnene utdypes, i tillegg til at sentrale læringspunkter som vil være suksesskriterier for en vellykket implementering fremheves.

2.2 Sammendrag av evalueringens hovedfunn

I det følgende gis det et kort sammendrag av de viktigste funnene fra *Forsøk med bruk av MUP*, slik de er identifisert gjennom de tre årene forsøket har pågått:

- Det er utviklet et ferdig utkast til mal for digital utviklingsplan:** I løpet av de tre årene *Forsøk med bruk av MUP* har pågått har det lyktes deltakerfylkene i samarbeid med PEDLEX å utvikle en ferdig mal for en digital utviklingsplan. MUP bygger på et teoretisk fundament som tar utgangspunkt i velkjente teoretiske ståsteder for karriereveiledning. Kort oppsummert innebærer den teoretiske tilnærmingen at kjennskap til seg selv og egne evner kombinert med kunnskap om ulike aspekter ved arbeidslivet styrker muligheten for å gjøre vellykkede koblinger mellom seg selv og fremtidig utdannings- og yrkesliv. De nevnte premissene dekkes i MUP gjennom ulike typer oppgaver og temaer, som skal bidra til økt bevisstgjøring og refleksjon hos eleven. MUP er tilpasset fag og læreplanmål for ungdomstrinnet og videregående opplæring, og oppgavene er tett knyttet opp til læreplanmål for fagene Utdanningsvalg, Prosjekt til fordypning, samfunnsfag, engelsk og norsk. På denne måten kan det legges til rette for et systematisk arbeid med MUP i flere fag, ettersom planen bidrar til å ivareta flere overordnede læreplanmål. Hvilke utdanningstrinn og elever oppgavene passer for er synliggjort underveis i planen. Den digitale plattformen er utarbeidet slik at den kan følge eleven gjennom ungdomsskolen og videregående opplæring, og den kan endres, oppdateres og justeres underveis.
- Brukerne er positive til den foreliggende versjon av MUP, men det er fortsatt potensial for forbedringer:** Evalueringen viser gjennom brukernes subjektive tilbakemeldinger at MUP vurderes positivt, både med hensyn til brukervennlighet og innhold. Både rådgivere, lærere og elever er i hovedsak er positive i sine vurderinger av ulike sider ved planens utseende, innhold og brukervennlighet. Det er gjennomgående få respondenter som legger seg i negative svar kategorier. Forhåndskjennskap til planen og tekniske ferdigheter påvirker i noen grad vurderingen, men dybdestudiene viser at både nye og mer erfarne brukere er positive i sin vurdering av hvor brukervennlig MUP er i det man er logget inn. Dette er et viktig funn fordi timeøktene i skolen er av begrenset omfang og varighet, samtidig som betydningen av at lærer har god kjennskap til planens innhold og en god plan for bruk er avgjørende for den pedagogiske kvaliteten på arbeidet. Samtidig viser elevenes besvarelser at det fortsatt er potensial for å utbedre planens utseende, selv om PEDLEX har gjennomført brukerundersøkelser blant elevene i forkant av justering av design. Det har vært utfordringer knyttet til data- og nettilgang ved enkelte av skolene som har påvirket bruk av MUP i negativ retning, uten at dette skyldes planverktøyet i seg selv. Forsøksdeltakerne understreker viktigheten av at MUP forblir et verktøy i kontinuerlig videreutvikling, slik at det stadig gjøres forbedringer og tilpasninger som sikrer verktøyets relevans og god kvalitet.
- Det har vært utfordringer knyttet til styring, organisering og forankring gjennom hele forsøksperioden:** Det å implementere nye verktøy, virkemidler og tiltak i skolen er en komplisert prosess. Varige endringer av praksis krever omfattende arbeid knyttet til initiering og gjennomføring i den enkelte skole, og dette er viktig uavhengig av kvaliteten på tiltaket i seg selv. Dersom det ikke er skissert godt tilpassede implementeringsstrategier som fungerer hensiktsmessig, kan tiltaket få et dårlig omdømme selv om det i utgangspunktet er ment å imøtekomme eksisterende behov og fungere bra. Det synes ikke som det er utarbeidet noen form for implementeringsstrategi forbindelse med *Forsøk med bruk av MUP*, verken fra sentralt eller lokalt hold. Rapporteringsrutinene som er etablert mellom Utdanningsdirektoratet og deltakerfylkene indikerer også at forsøket med fordel kunne blitt mer hensiktsmessig styrt, både sentralt og regionalt. I de retningsgivende dokumentene for forsøket fremkommer det ikke tydelig hvordan bruk av MUP skal organiseres, og det har vært utfordringer knyttet til å forankre MUP blant sentrale aktører i skolen gjennom hele forsøksperioden. Dette har medført utfordringer knyttet til å lykkes med å ta MUP i bruk, og å utvikle en praksis hvor MUP er integrert i skolens virksomhet på en systematisk og pedagogisk måte. For rådgiverne som hoveddrivkraft gjennom hele forsøksperioden har dette vært spesielt utfordrende, og det er nødvendig å presisere at arbeidet med MUP må være gjenstand for en betydelig tyngre og

systematisk innsats på flere nivåer dersom det skal bidra til å realisere de overordnede målsettingene for forsøket. Samtidig er det et positivt utgangspunkt at et flertall av forsøksdeltakere fortsatt er positive til det potensialet som ligger i arbeidet med MUP.

- Det er ikke gjennomført en systematisk utprøving av MUP i løpet av forsøksperioden:** Evalueringen viser at det er avsatt et begrenset antall timer til arbeid med MUP ved forsøksskolene, og at hvor mange timer som i realiteten er brukt på arbeidet varierer på tvers av og innad på forsøksskolene. Det er heller ikke utarbeidet føringer for antall timer som er forventet bruk på arbeidet som en standard for bruk, verken fra nasjonale eller regionale utdanningsmyndigheter. En barriere for systematisk bruk av MUP har vært planens uferdige status store deler av forsøksperioden, i tillegg til at det ikke er etablert en solid organiserings- og forankringsform for å sikre bruk av MUP ved skolene nødvendig legitimitet og gjennomslagskraft. Evalueringen viser at 80 prosent av elevene som har besvart spørreundersøkelsen har arbeidet med MUP skoleåret 2010/2011, en andel som har bevart stabil gjennom hele forsøksperioden. Videre fremkommer det at det hovedsakelig er på 10.trinn elevene har arbeidet med MUP, mens planen i mindre grad er tatt i bruk i videregående opplæring. En forklaring på dette er at arbeidet hovedsakelig har foregått i tilknytning til faget Utdanningsvalg, mens det har vært større utfordringer knyttet til å integrere arbeidet i øvrige fag. Et annet utfordringsmoment er at mange lærere ikke har satt seg inn i planens innhold og premisser, og det er dermed begrenset hvor pedagogisk tilrettelagt arbeidsøktene har vært. I mange tilfeller har elevene arbeidet på egen hånd ved å klikke seg gjennom ulike oppgaver, noe som ikke er hensiktsmessig med tanke på intensjonen om at arbeidet skal bidra til økt grad av refleksjon og bevissthet. Det finnes imidlertid gode eksempler på praksis, hvor både rådgivere og lærere har lykket med å tilrettelegge for pedagogisk bruk av MUP.
- Det kan spores positive resultater som følge av bruk av MUP:** Arbeidet med MUP har ambisiøse overordnede målsettinger om å styrke utdannings- og yrkesrådgivning, bidra til et mer helhetlig samarbeid om denne type rådgivning, og på sikt bidra til å motvirke feilvalg og frafall. På bakgrunn av avgrensning og gangen i *Forsøk med bruk av MUP* er det ikke mulig å si noe om de langsiktige effektene av bruk av MUP på nåværende tidspunkt. Den mangelfulle organiseringen og styringen av forsøket, samt lav grad av systematisk utprøving bidrar også til at vi vanskelig kan slå fast resultater av forsøk med bruk av MUP. Brukernes subjektive vurderinger av resultater er imidlertid innhentet gjennom evalueringen, og det fremkommer positive holdninger til bruken av MUP. Overordnet sett er et flertall av både lærere og elever positive i sine vurderinger av hva arbeidet med MUP har bidratt til, samtidig som det er en tendens til at personalet vurderer resultatene noe mer positivt enn elevene. 60 prosent av personalet vurderer at arbeidet med MUP har bidratt til en bedre utdannings- og yrkesrådgivning, samt økt grad av refleksjon og bevissthet rundt valg og muligheter blant elevene. 40 prosent av elevene vurderer at arbeidet med MUP har bidratt til å styrke de nevnte områder, samtidig som det skal nevnes at et mindretall av elevene har oppgitt at arbeidet med MUP påvirket deres valg av studieretning våren 2011. Rundt halvparten av elevene vurderer at arbeidet med MUP har bidratt til at elevene gjør riktige utdannings- og yrkesvalg, og det samme gjelder hvorvidt arbeidet har bidratt til å gi økt kunnskap om valg og muligheter. Med tanke på at *Forsøk med bruk av MUP* har vært krevende i form av å være både et utviklings- og utprøvningsprosjekt, er det positivt at et flertall av målgruppene er positive eller nøytrale i sine vurderinger.
- Det er bred enighet om behov for et verktøy som MUP i skolen, og stor interesse for videreføring av bruk:** Evalueringen viser at over 90 prosent av personalet ved forsøksskolene mener at det er behov for et verktøy som MUP i skolen, og det samme gjelder rundt halvparten av elevene. Dette gjelder både med hensyn til planens potensial for å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen, og elevenes forutsetninger for å foreta riktige valg. Det fremheves også at MUP er et godt verktøy og læremiddel i faget Utdanningsvalg. At det er stor interesse for MUP understøttes av at samtlige tre deltakerfylker har satset på at skoler utover forsøksskolene skal få tilgang til og ta i bruk MUP i løpet av skoleåret 2010/2011. Det skal imidlertid presiseres at tilgang til planen ikke er ensbetydende med at den tas i bruk, noe som peker tilbake på behovet for en godt tilpasset og overordnet implementeringsstrategi fra skoleeier og skoleleder.

2.3 Viktige læringspunkter for videreføring eller implementering av MUP

I både nasjonal og internasjonal forskning er det bred enighet om at implementeringsarbeid i skolen tar tid⁵. Samtidig er det ikke nødvendigvis kvaliteten på tiltaket som er avgjørende for endring, men først og fremst hardt arbeid knyttet til lokal initiering og gjennomføring⁶. Dette, i tillegg til en godt tilpasset implementeringsstrategi og betydelig innsats over flere år, vil være viktige suksesskriterier for videreføringen av bruk av MUP sett opp i mot de utdanningspolitiske målsettingene for arbeidet. Erfaringene som er innhentet gjennom *Forsøk med bruk av MUP* gir ikke grunnlag for å anbefale bruk av planen siden vi ikke kan vise til dokumenterte effekter. Planen er ikke prøvd ut systematisk og det gir dermed ikke et godt nok grunnlag for å trekke konklusjoner med tanke på utbredning i større skala. Samtidig er det bred enighet på skolene i forsøket om behov for denne type verktøy og positive vurderinger av MUP taler for at bruken av MUP bør videreføres. Et alternativ for videreføring er at skoleeier finansierer bruk av MUP gjennom sentrale midler til satsing mot frafall, og at det etableres lokale prosjekter som bygger på godt tilpassede implementeringsstrategier. Dette vil være en styrke for å sikre økt grad av bruk av MUP, og tettere styring og oppfølging fra skoleeiers side. Basert på resultatene fra evalueringen kan følgende læringspunkter påpekes med tanke på en eventuell videreføring av bruk av MUP i fylkeskommuner og kommuner:

- **Sikre tilstrekkelig gjennomslagskraft for bruk i grunnskoler og videregående opplæring:** Dersom MUP skal være et verktøy som følger eleven gjennom ungdomsskolen og videregående opplæring må det sikres en solid organiseringsmodell og god forankring. Politisk og administrativt skoleeiernivå i fylkeskommunen og de tilhørende kommuner, representanter for lokalt næringsliv og eventuelle partnerskap, rådgiverkoordinatorer og andre som befatter seg med utdannings- og yrkesveiledning, og skoleledere er sentrale aktører.
- **Organiseringsmodellen må fremme systematisk bruk av MUP:** Det bør utarbeides en implementeringsstrategi med lokale målsettinger, føringer og forventninger om bruk, samt en tydelig ansvars- og oppgave fordeling. Bruk av MUP bør sees i sammenheng med pågående prosjekter og satsinger som omhandler frafall, og inngå i rapporteringssystemer som gir skoleleder og skoleeier mulighet til å følge opp bruk og resultater på en systematisk måte. Implementeringsstrategien bør ligge til grunn for forankring i virksomhetsplaner for skolene.
- **Skoleeier må sørge for at skolene har de nødvendige rammebetingelser for bruk av MUP:** Mangel på tilgang til PCer er og internett kan utgjøre barrierer for systematisk bruk av MUP ved skolene. Også læreres holdninger til og kompetanse i bruk av digitale verktøy vil være utslagsgivende for hvorvidt MUP tas i bruk på en pedagogisk og systematisk måte i skolen. Timeplanfesting av faget Utdanningsvalg, og planer for bruk av MUP i andre fag i ungdomsskolen og videregående opplæring er også grunnleggende rammebetingelser for å sikre tid til arbeid med MUP i skolen.
- **Skolene må legge til rette for pedagogisk bruk av MUP i ulike fag:** MUP stiller krav til elevenes evne til refleksjon, noe som fordrer at arbeidet tilrettelegges på en pedagogisk og prosessorientert måte. Dersom den ønskede effekt om økt bevissthet om sammenheng mellom egne interesser, evner og fremtidige utdannings- og yrkesmuligheter hos eleven skal fremmes, må både lærere og rådgivere ha tilstrekkelig kjennskap til verktøyet og tid til planlegging av bruk slik at de kan fungere som gode støttespillere og tilretteleggere for elevenes arbeid med MUP.

⁵Smith og Lovatt (1996): *Läroplaner, didaktikk, undervisning: Mot et genomtänkt pedagogiskt handlande*. Telhaug (2004): *Norsk og internasjonal skoleutvikling*. Engelsen (2009): *Kunnskapsløftet. Sentrale styringssignaler og lokale strategidokumenter. Rapport nr. 1*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/EvaKL/Delrapport1_reformens_forutsetninger.pdf. Fullan (2005): *Leadership and Sustainability*.

⁶ Fullan (2005): *Leadership and Sustainability*.

3. ENGLISH SUMMARY

Rambøll Management Consulting (Rambøll) has in the 2008-2011 interval carried out a sequence evaluation of *Trial with My Development Plan* (MDP) on behalf of the Norwegian Directorate of Education. The assignment was carried out together with Professor Thomas Nordahl at the University College in Hedmark. He has provided technical suggestions and comments on the findings in the two progress reports and the final report, which together have constituted the total delivery for the assignment.

3.1 A Brief Summary of the Trial and the Evaluation

Trial with MDP was initiated by the Norwegian Directorate of Education in 2007 as one of several efforts to reduce drop-out and indecision in upper secondary education. The aim of the trial has been to develop and test a digital development plan that follows the student all the way from lower to upper secondary education. MDP shall encourage students to reflect upon their interests and talents, and increase their knowledge about the different educations and professions available. This process of consciousness-raising brings students to see themselves as interrelated with the possibilities in education and working life in the society. That way, students can be better qualified to make the right decisions when choosing educations and professions.

For teachers and student councilors, MDP works as a method or a tool that can be utilized in teaching and counseling when students are about to choose educations and professions. Provided that the students work systematically with MDP in lessons, MDP can contribute to systematize education and profession counseling. MDP follows the student and can be adapted as the student reaches higher levels of experience and knowledge. MDP is also intended to be utilized when students are out in the field to get work experience, and to strengthen collaboration between the different education levels and the local business community. *Trial with My Development Plan* was carried out at schools in the participating counties Buskerud, Troms and Vest-Agder.

The purpose of this evaluation has been to follow the trial by illuminating the process, the results and its effects, and to underpin and document the level of development, criterion of success and barriers for a further and more extensive use of MDP. The evaluation is part of the groundwork for assessing whether MDP can be implemented on a bigger scale.

The evaluation is carried out by gathering annual data on a three-year interval using quantitative and qualitative methods. Quantitative data was gathered by sending out an electronic survey to school leaders, student councilors, teachers and students at selected schools in the three counties. Qualitative data was gathered annually in a three-year interval by carrying out interviews with consultant-coordinators, school leaders, student councilors, teachers and students. The data collection has contributed to gathering experiences and considerations from a broad set of perspectives.

At this stage, *Trial with My Development Plan* is halfway into its last term of a total test interval of three years. To sum up, the main findings that will be presented are related to the following:

- The template for the digital development plan has been developed
- Users are positive to the existing version of MDP, but there are room for improvements
- There have been some challenges relating to management, organizing and establishing the trial during the period of testing. The evaluation shows that low degree of foundation for the trial among school leaders and owner, as well as lack of implementation strategies has resulted in the absence of a systematic tryout of MDP during the test-period. Despite this, positive results relating to the employment of MDP can be traced in the area of education and profession counseling; an increase in knowledge and consciousness about possibilities and choices, in addition to the plan being a good tool in teaching of the subject *Utdanningsvalg*
- There is broad agreement that there is a need for a tool like MDP in schools, and there is great interest for a continuation of MDP at the schools that participated in the trial

In the following part these main findings will be elaborated. In addition, the central lessons learned from the trial that will be important criteria for a successful implementation will be emphasized.

3.2 Summary of Main Findings

In the following, a brief summary of the most important findings from *Trial with My Development Plan* as identified during these three years of the trial will be given:

- **A template for the digital development plan has been developed:**

During the three years that *Trial with My Development Plan* has been in progress, the participating counties have succeeded to develop a complete template for a digital development plan. MDP builds on a theoretical foundation that is based on well known theories of career counseling. To sum up, this theoretical approach implies that knowledge of oneself and ones talents combined with knowledge of the working life increases the possibilities for making successful connections between oneself and ones future education and profession. These premises are covered in MDP through different types of tasks and subjects that contributes to increase students' consciousness and reflection. MDP is adapted to the curriculum on lower and upper secondary education, and the exercises are tightly connected to the curriculum for the subjects *Utdanningsvalg*, *Prosjekt til fordypning*, *Social studies*, *English* and *Norwegian*. This way, systematic work with MDP in several subjects can be carried out. Which education level and which students the different exercises is suitable for, is described. The digital platform is able to follow the student during lower and upper secondary education, and can be changed, adjusted and updated.

- **Users are positive to the existing version of MDP, but there is room for improvements:**

The evaluation finds that through the users' subjective feedbacks, MDP is valued as positive, both in terms of its user friendliness and its content. Student counselors, teachers and students are mainly positive in their assessments relating to the appearance of the plan, its content and user friendliness. In general, a few respondents have negative feedbacks. Knowledge of the plan in advance and technical skills affects the assessments to some degree, but the in-depth studies show that both new and experienced users are positive in their assessment of MDPs user friendliness from the point of login. This is an important finding, because the time available in classes is limited both in extent and time. At the same time, the importance that the teacher has good knowledge of the content of MDP is decisive for the pedagogical quality of the work. Simultaneously, responses from students show that there are still potential for improvements, even though PEDLEX has carried out surveys among students in advance before adjusting the design. There has been a challenge related to computer- and internet access at some of the schools that has affected the employment of MDP negatively, but this is not to be blamed on the MDP. Participants underline the importance of MDP being further advanced so that there will be improvements and adjustments that secure its future relevance and quality.

- **Challenges relating to management, organizing and establishing the trial during the period of testing:**

To implement new tools, means and actions in the school system is a complicated process. Lasting changes of practice demands initiative and focus on implementation in each participating school. If no functional and suitable implementation strategies are in place, any initiative may receive bad reviews despite its goal of meeting existing needs. It seems that there has not been outlined any form of implementation strategies in connection with *Trial with My Development Plan*, neither on the central level nor the local level. The reporting routines between the Directorate of Education and the counties indicate that the trial could have been governed in a more functional way, both centrally and regionally. In the directive documents for the trial there were little information on implementation and organizing of the trial at each school, and there has been challenges relating to the management of MDP among central actors at schools through the whole trial period. This has affected whether the schools have been successful with the MDP, and whether the schools developed a practice where MDP were integrated in the schools in a systematic and pedagogical way. For the student counselors as the key person throughout the test period, this has been especially challenging, and it

is necessary to specify that the work with MDP has to be subject to a much larger and more systematic application on most levels if it is going to realize its superior goals for this trial. At the same time, it is positive that a majority of respondents still is positive with regards to the potential of MDP.

- **No systematic tryout of MDP during the test period:**

The evaluation shows that only a limited number of hours has been spent laid working with MDP at the selected schools, and the amount of time spent has varied. Further, national or regional governments of education have neither expressed any expectations regarding time spent on the work with MDP. The fact that the plan has been incomplete during large parts of the trial period has been a central barrier for the systematic use of MDP, in addition to lack of agreed norms for organizing and established anchoring with the management of each participating school to ensure its necessary legitimacy. The evaluation shows that 80 percent of the students that answered the questionnaire used MDP the school year 2010/2011 (this number has been stable throughout the test period). Furthermore, findings suggest that it is mainly the students at tenth grade at lower secondary education that has used the MDP, while the share is much lower for upper secondary students. One explanation could be that the plan mainly has been used in the subject *Utdanningsvalg*, but has been difficult to integrate into other subjects. Further, several teachers have failed to study the content of the plan and its premises before introducing the plan to the students, and the pedagogical use of the plan has therefore been limited. In many cases, students have worked on their own by clicking through the different exercises. This is not expedient if its intention to promote reflection and consciousness is to be fulfilled. Nevertheless, there are good examples where both student councilors and teachers have succeeded in the pedagogical use of MDP.

- **Positive results can be traced as a result of MDP:**

The trial with MDP has ambitious objectives to strengthen the education and profession counseling; contribute to an integrated collaboration of this type of counseling; and finally, to contribute to reduce drop-out and indecision among students. At this stage, it is not possible to determine the long-term effects of the employment of MDP. The lack of organization and management of the trial, in addition to minimal systematic testing, makes it hard to determine the results from the employment of MDP. Nevertheless, users' subjective assessments of the results are gathered through the test period, and positive feedbacks with regards to the employment of MDP can be traced. Overall, a majority of teachers and students are positive in their assessments of MDPs contribution. At the same time, there is a tendency that the staff values the results somewhat more positive than the students. In the survey, 60 percent of the staff expressed that MDP has contributed to a better education and professions counseling, in addition to an increasing level of reflection and consciousness among the students. The share of students participating in the survey is 40 percent, and only a minority of the students expressed that MDP affected their choice of education during the spring 2011. Almost 50 percent of the students expressed that MDP has contributed to students taking the right choices with regards to education and professions, and an equal share thought MDP had contributed to knowledge of choices and possibilities connected to education. It is positive that a majority of the target group is either positive or neutral in their assessments, considering that the trial has included both developing the tool and trying it out.

- **Broad agreement about the need for a tool like MDP in schools, and great interest for a continuation of MDP:**

The evaluation shows that over 90 per cent of the staff at the participating schools express that there is a need for a tool like MDP in school system, while the share among the students is 50 per cent. This regards both the potential of the plan for improving education and profession counseling, and the students' premises for taking the right choices. They also emphasize that MDP is a good tool for teaching in the subject *Utdanningsvalg*. In all the three participating counties schools which has not participated in the trial has been given access to MDP during the school year 2010/2011, which indicates wider interest for MDP. However, access to MDP does not equal using it, underlining the need for a well-adjusted and superior implementation strategy from school owners and school leaders.

3.3 Important teachings for continuation or implementation of MDP

National and international research underlines that focus on implementation in the school system demands time⁷. At the same time, it is not necessarily the quality of the action that is decisive for change, but first and foremost hard work combined with local initiatives and realization⁸. In addition to a well-adjusted implementation strategy and continuous effort over several years, well founded implementation strategies will be important criteria for success for the future of MDP, especially compared to the political goals of achievement in the area of education. The experiences gathered during the *Trial with My Development Plan* do not provide the necessary foundation to recommend the employment of the plan in a larger scale, particularly because it is not possible to document any effects. The plan is not tested out systematically and therefore does not provide the basis from where conclusions can be drawn in terms of distributing it on a bigger scale. Simultaneously, there is broad agreement at the participating schools from the trial that there is a need for this type of tool. Positive assessments of MDP also suggest that employment of MDP should be continued. Alternatively, school owners could finance the employment of MDP through central means against drop-out, and local projects could be established which builds on well-adjusted implementation strategies. This would strengthen the employment of MDP, together with closer management and follow-up from school owners. Based on the results from the evaluation, the following lessons are drawn, considering a possible continuation with the employment of MDP in counties and municipalities:

- **Ensure adequate impact in lower and upper secondary education:**

If MDP is going to be a tool that follows the student through lower and upper secondary education, a solid model for organizing and founding has to be in place. Political and administrative management on the level of school owners in counties and municipalities, representatives from the local business community and partnerships, regional counseling-coordinates and other actors related to education and profession counseling, as well as school leaders are central actors.

- **The model for organizing has to promote systematic use of MDP:**

An implementation strategy with local goals, instructions and expectations with regards to using MDP should be developed, in addition to a clearly defined distribution of responsibility and tasks. Employment of MDP should be seen as interrelated with ongoing projects and actions to reduce drop-out, and belong to a system of reporting that gives the school leaders and the school owners the possibility to follow up the use and results in a systematic way. The implementation strategy should be founded in each school's central governing documents.

- **School owners ensuring the necessary framework conditions for employment of MDP:**

Lack of access to computers and internet can constitute barriers for the systematic use of MDP at schools. Also, teachers' attitudes towards and competence in digital tools will be decisive for whether MDP is used in a pedagogic and systematic way in schools. Establishing the subject *Utdanningsvalg* as an integrated part of the schedule, and employ MDP in other subjects are also basic framework conditions for securing time to work with MDP in schools.

- **Schools ensuring pedagogical use of MDP in different subjects:**

MDP requires the student's ability to reflect, which in turn requires that the work is organized in a pedagogical and process-oriented way. If the desired effects are students' increased consciousness about the interrelation of interests, talents and future education and profession, teachers and student councilors must have sufficient knowledge of the tool as well as sufficient time to prepare its pedagogical use. Only then they may function as supportive persons and organizers on behalf of the students.

---

⁷Smith og Lovatt (1996): *Läroplaner, didaktikk, undervisning: Mot et genomtänkt pedagogiskt handlande*. Telhaug (2004): *Norsk og internasjonal skoleutvikling*. Engelsen (2009): *Kunnskapsløftet. Sentrale styringssignaler og lokale strategidokumenter. Rapport nr. 1*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/EvaKL/Delrapport1_reformens_forutsetninger.pdf. Fullan (2005): *Leadership and Sustainability*.

⁸ Fullan (2005): *Leadership and Sustainability*.

4. BAKGRUNN FOR FORSØK MED BRUK AV MUP

I dette kapittelet presenteres bakgrunnen for *Forsøk med bruk av MUP*, sett i lys av satsing på sosial utjevning, frafallsproblematikk og fokus på utdannings- og yrkesrådgiving i norsk skole. Videre redegjøres det for retten til nødvendig utdannings- og yrkesrådgiving i norsk grunnsopplæring, og en overordnet presentasjon av formålet med *Forsøk med bruk av MUP*. Til slutt gis det en kort status for innholdet i MUP slik planen foreligger høsten 2010.

4.1 Utdanningspolitisk fokus på sosial utjevning og gjennomføring av utdanning

Det føres i dag en aktiv politikk med mål om å skape sosial likhet og motvirke fattigdom og marginalisering. I den sammenheng er utdanning et virkemiddel både i nasjonal og internasjonal sammenheng, ettersom kunnskap og kompetanse henger nært sammen med inkludering i arbeidslivet, bedre økonomi, bedre helse og større samfunnsdeltakelse⁹. En hovedutfordring er at det læringsutbyttet og de resultatene barn og unge oppnår gjennom deltakelse i utdanningsløpet har nær sammenheng med ulike sosioøkonomiske bakgrunnsfaktorer¹⁰.

Det norske velferdssamfunnet er tuftet på gode fellesskapsløsninger, der alle skal ha tilgang til utdanningssystemet, og få mulighet til å delta som aktive samfunnsborgere og leve av egen arbeidsinntekt¹¹. Det er derfor en utfordring at for mange elever velger feil, eller ikke fullfører og består påbegynte utdanningsløp i videregående opplæring. Foreløpige KOSTRA-tall for 2011 viser at over 90 prosent av ungdom mellom 16 og 18 år er i videregående opplæring, noe som er en stabil andel sammenliknet med tidligere år. Samtidig viser tallene at avbrutt utdanning fortsatt er en utfordring ved at det har vært en økning i andelen elever som slutter i løpet av skoleåret fra 2008 til 2010. Mens 4,4 prosent av elevene i 2009 sluttet i løpet av skoleåret, er denne andelen på 4,9 i 2010¹². Mange elever og lærlinger som ikke har gjennomført og bestått videregående opplæring etter fem år, kommer tilbake og gjennomfører senere. Tall fra SSB viser at i underkant av 80 prosent av elevene har gjennomført og bestått etter rundt 10 år, noe som er en økning på rundt 10 prosentpoeng sammenliknet med andelen elever som har gjennomført og bestått etter fem år i videregående opplæring¹³.

I årene som kommer vil arbeidslivet være preget av kontinuerlige endringer og et økende behov for kvalifisert arbeidskraft. Flere arbeidsgivere vil etterspørre formell utdanning enn hva tilfellet er i dag, mens behovet for kvalifikasjoner som kun tilsvare den obligatoriske 10-årige grunnskolen vil synke¹⁴. Arbeidstakere uten formelle kvalifikasjoner vil være sårbare i forhold til å falle utenfor arbeidslivet, og oppdatert kunnskap og utdanning for alle aldersgrupper bidrar således til å styrke utgangspunktet for fremtidig yrkesaktivitet. Flere må fullføre utdanningsløp for å komme i arbeid og for å ha et trygt ståsted i arbeidslivet. Tall fra SSB viser at sannsynligheten for å bli ekskludert fra videre utdanning og arbeidsliv allerede som ung voksen mangedobles dersom man ikke fullfører videregående opplæring¹⁵.

Det finnes mye kunnskap om hvilke faktorer som kan være årsak til at elever faller fra eller velger bort utdanning. Blant identifiserte bakgrunnsfaktorer er sosial bakgrunn¹⁶, bo- og familiesitu-

⁹ Stortingsmelding nr. 16 (2006/2007): ... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring. Internett: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDDPDFS.pdf>

¹⁰ Ibid.

¹¹ Stortingsmelding 9 (2006/2007): *Arbeid, velferd og inkludering*. Internett: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/009/PDFS/STM200620070009000DDDPDFS.pdf>

¹² KS (2011): Faktaark basert på KOSTRA-data pr. 15 mars 2011. Internett: <http://www.ks.no/PageFiles/16720/Faktaark%20vgscole%20150311.pdf>

¹³ Stortingsmelding nr. 44 (2008/2009): *Utdanningslinja*, s. 16. Internett: <http://www.regjeringen.no/pages/2202348/PDFS/STM200820090044000DDDPDFS.pdf>

¹⁴ Stortingsmelding nr. 44 (2008/2009): *Utdanningslinja*. Internett: <http://www.regjeringen.no/pages/2202348/PDFS/STM200820090044000DDDPDFS.pdf>

¹⁵ Stortingsmelding 16 (2006/2007): ... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring, s. 8. Internett: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDDPDFS.pdf>

¹⁶ NIFU STEP (2006): *Forskjell på folk - hva gjør skolen? Valg, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002. Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner tre og et halvt år etter*. Internett: <http://www.nifustep.no/Norway/Publications/2006/Rapport%203-2006.pdf>

asjon¹⁷, minoritetsbakgrunn¹⁸, og strukturelle forhold ved opplæringen¹⁹. Blant ungdom som slutter i opplæringen er valg av feil studieretning et gjennomgående tema, blant annet ved at elevene får mangelfull kjennskap til valgmulighetene som finnes og ikke er i tilstrekkelig i stand til å ta bevisste utdanningsvalg.

4.2 Fokus på styrket utdannings- og yrkesrådgivning

For å forebygge omvalg og frafall i videregående opplæring er kvaliteten på rådgivning og karriereveiledning av stor betydning²⁰. Høsten 2000 startet OECD en gjennomgang av yrkesveiledningen og rådgivningen i en rekke land, herunder Norge. I sin rapport konkluderte OECD med at det norske systemet for utdannings- og yrkesveiledning er fragmentert, uten sterke bånd til arbeidsmarkedet og uten et helhetlig fokus for strategisk utvikling. En av svakhetene som påpekes er svak profesjonalisering av rådgivningstjenesten, og tendens til et sterkere fokus på informasjon enn på veiledning²¹. I forhold til andre OECD land har Norge høy grad av karriererådgivning til 15-åringer, men på videregående får elevene mindre veiledning enn i mange andre OECD-land. Videregående elever på yrkesfag har enda mindre sannsynlighet for å motta karriererådgivning enn elever på allmennfag²². I en gjennomgang av medlemslandenes yrkesopplæring tar OECD for seg styrker og svakheter ved Norges system for yrkesfagopplæring²³. Her trekkes det frem to svakheter som er knyttet til rådgivningstjenesten. Den ene svakheten er at valgfriheten til norske elever til å velge utdanningsretning gjør at utdanningssystemet i liten grad retter seg mot behovet til arbeidsgivere for kvalifisert arbeidskraft. En annen svakhet er at det er for høyt frafall fra videregående opplæring, hvor faktorer knyttet til språklig og sosioøkonomisk bakgrunn og feil valg av utdanningsprogram har vist seg å være av betydning²⁴. Dessuten opplever mange elever rådgivningstjenesten som overflatisk og lite tilpasset enkelteleven. Systemet ved mange skoler baserer seg på at den enkelte elev søker råd og veiledning, noe som innebærer at rådgivningstilbudet ikke fanger opp alle.

I perioden 2003 til 2006 ble det, med utgangspunkt i regjeringens handlingsplan mot fattigdom, gjennomført en nasjonal satsing mot frafall i videregående opplæring. Målet for denne satsingen var å forebygge og forhindre frafall fra videregående opplæring, fange opp og veilede ungdom som faller fra og få de tilbake i utdanning eller arbeid, og å utbedre statistikkgrunnlaget og dokumentasjon på frafallsfeltet. Resultater av satsingen var blant annet økt bevisstgjøring og fokus på frafallsproblematikk, og at det i samtlige av landets fylker ble utviklet et mangfold av både forebyggings- og oppfølgingstiltak både på individ- og systemnivå²⁵. En styrket utdannings- og yrkesrådgivning ved blant annet å sikre økt kompetanse blant sentrale aktører, i første rekke rådgiver men også kontaktlærere, var blant de viktigste lokale fokusområdene. Blant suksesskriterier som viste seg å være av sentral betydning for å oppnå gode resultater i arbeidet mot frafall, var solid forankring hos skoleeier og skoleleder gjennom planer og overordnede dokumenter, samt en helhetlig holdning ved skolen om at rådgivning og veiledning er et felles ansvar²⁶.

¹⁷ NIFU STEP (2005): *Stayere, sluttet og returnerte. Om 9756 ungdommer på Østlandet og deres karriere i videregående opplæring frem til midten av det tredje skoleåret*. Internett: <http://www.nifustep.no/Norway/Publications/2005/S-2005-06.pdf>

¹⁸ NIFU STEP (2005): *Ungdom med innvandrerbakgrunn i norsk utdanning*. Internett: <http://www.nifustep.no/Norway/Publications/2005/NIFU%20STEP%20Arbeidsnotat%2034-2005.pdf>. Utdanningsspeilet (2005): *Analyse av grunnskole og videregående opplæring i Norge*.

¹⁹ NIFU STEP (2004): *Videregående opplæring - progresjon, gjennomføring og tilgang til læreplasser*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/vgo_progresjon_gjennomforing_tilgang_lareplasser.pdf

²⁰ NIBR (2004): *Satsing mot frafall i videregående opplæring. En evaluering*. Internett: <http://www.nibr.no/uploads/publications/04a9b6ab35240704f4c8ab0ef2b7bf8f.pdf>. Stortingsmelding nr. 16 (2006/2007): *... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Internett: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDPDFS.pdf>

²¹ OECD (2002): *Review of Career Guidance Policies, Norway Country Note*. Internett: <http://www.oecd.org/dataoecd/38/24/1937973.pdf>

²² OECD (2004): *Career Guidance and Public Policy. Bridging the Gap*. Internett: <http://www.oecd.org/dataoecd/33/45/34050171.pdf>

²³ OECD (2008): *Learning for Jobs. OECD Reviews of Vocational Education and training. Initial Report*. Internett: <http://www.oecd.org/dataoecd/36/24/43926141.pdf>

²⁴ Markussen red. (2010): *Frafall i utdanning for 16-20 åringer i Norden*. Internett: <http://www.norden.org/no/publikasjoner/publikasjoner/2010-517>

²⁵ SINTEF (2007): *Intet menneske er en øy. Rapport fra evalueringen av tiltak i Satsing mot frafall*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/Evaluering_tiltak_Satsing_mot_frafall.pdf

²⁶ Ibid.

4.3 Rett til rådgivning og *Forsøk med bruk av MUP*

Retten til rådgivning er nedfelt i opplæringsloven § 9-2. Her heter det at elevene har rett til nødvendig rådgivning om utdanning, yrkestilbud og yrkesvalg²⁷. Eleven har også rett til nødvendig rådgivning om sosiale spørsmål²⁸. I forskrift til opplæringsloven kapittel 22 defineres retten til rådgivning nærmere²⁹. Det presiseres at eleven har rett til to ulike former for rådgivning, herunder sosialpedagogisk rådgivning og utdannings- og yrkesrådgivning³⁰. Rådgivningstilbudet skal være kjent for den enkelte elev og foresatte, og være tilgjengelig ved den enkelte skole³¹.

I forskriften utdypes det nærmere hva retten til rådgivning innebærer. Blant annet skal eleven få informasjon, veiledning, oppfølging og hjelp til å finne seg til rette ved skolen, og ta avgjørelser knyttet til fremtidige utdannings- og yrkesvalg. Rådgivningen kan være både individuell og gruppevis, og eleven sitt behov og ønske skal være avgjørende for hvordan rådgivningen skal foregå³². Rådgivningen skal bidra til å motvirke sosial ulikhet og frafall, og fremme integrering av minoritetsspråklige elever. Videre skal skolen ha et helhetlig perspektiv på eleven, og se den sosialpedagogiske rådgivningen og utdannings- og yrkesrådgivningen i sammenheng³³.

Begge formene for rådgivning skal gis av personale med relevant kompetanse for de to områdene³⁴. Det er skoleeier sitt ansvar å påse at retten til rådgivning innfris i tråd med overordnede lovbestemmelser, mens det er skolens ansvar å arbeide planmessig og systematisk for at rådgivningstilbudet blir tilfredsstillende³⁵. Den politiske satsingen på å øke gjennomføringen i videregående opplæring har fortsatt med mange ulike tiltak³⁶. Et av tiltakene er *Forsøk med bruk av Min utviklingsplan* (MUP), som ble varslet i 2006 ved at det skal vurderes hvorvidt en individuell utviklingsplan skal benyttes som virkemiddel i utdannings- og yrkesrådgivning³⁷.

Den overordnede intensjonen bak utviklingen av og arbeidet med MUP er å redusere omvalg og frafall blant elever i videregående opplæring, og MUP må sees som et av mange tiltak på dette området. For lærere og rådgivere skal MUP fungere som et metodeverktøy, som kan benyttes i undervisnings- og rådgivningsarbeid i tilknytning til valg av utdanning og yrke. Dersom elevene arbeider systematisk med MUP i undervisningssammenheng, kan MUP benyttes som verktøy i utdannings- og yrkesrådgivning og bidra til å systematisere og målrette denne. For elevenes del skal arbeidet med MUP bidra til at de får økt kunnskap om fremtidige utdannings- og yrkesmuligheter, og at de i større grad blir bevisst egne anlegg, evner, interesser og prestasjoner. Gjennom arbeidet med MUP skal elevene se en sammenheng mellom seg selv som person og samfunnets utdanningsmuligheter og arbeidsliv, og reflektere bedre over sine utdannings- og yrkesvalg. MUP skal følge ungdommen fra ungdomstrinnet og over i videregående opplæring, og arbeidet skal kunne endres underveis etter hvert som ungdommen får nye erfaringer og mer kunnskap. Det er også en intensjon at MUP skal kunne benyttes i forbindelse med praksisperioder, og at samarbeidet mellom ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv styrkes. Hvorvidt arbeidet med MUP har bidratt til å realisere de overordnede målsettinger påvirkes av i hvilken grad det er utviklet et godt planverktøy, samt hvorvidt deltakerfylkene har lyktes med å implementere bruk av MUP på

²⁷ Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven), § 9-2. Internett: <http://www.lovdato.no/all/tl-19980717-061-010.html#9-2>

²⁸ Ibid.

²⁹ Forskrift til opplæringsloven, kapittel 22. Retten til nødvendig rådgivning. Internett: <http://www.lovdato.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-062.html>. Forskriften ble endret med virkning fra 1. januar 2009 for å presisere og tydeliggjøre hva retten til rådgivning innebærer.

³⁰ Forskrift til opplæringsloven, kapittel 22, § 22-1, første ledd. Internett: <http://www.lovdato.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-062.html>

³¹ Ibid.

³² Forskrift til opplæringsloven, kapittel 22, § 22-1, andre ledd. Internett: <http://www.lovdato.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-062.html>

³³ Forskrift til opplæringsloven, kapittel 22, § 22-1, tredje ledd. Internett: <http://www.lovdato.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-062.html>

³⁴ Forskrift til opplæringsloven, kapittel 22, § 22-4. Internett: <http://www.lovdato.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-062.html>

³⁵ Ibid.

³⁶ Ny GIV – Tiltak for bedre gjennomføring i videregående opplæring. Internett:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/grunnopplaring/videregaende-opplaring/nyheter-videregaende---redaksjonelle-art/ny-giv-tiltak-for-bedre-gjennomforing-i-.html?id=612780>

³⁷ Stortingsmelding nr. 16 (2006/2007): ... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring, s. 83. Internett: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDPDFS.pdf>

en hensiktsmessig måte. Videre i denne rapporten belyses disse aspektene ved *Forsøk med bruk av MUP* nærmere.

4.4 Utvikling og distribusjon av MUP

Som tidligere nevnt innebar oppdraget til *Forsøk med bruk av MUP* både utvikling og utprøving av det digitale verktøyet. Det overordnede ansvaret for utvikling og distribusjon av MUP, både hva gjelder innhold og digital løsning, er lagt til PEDLEX Norsk Skoleinformasjon (PEDLEX)³⁸. PEDLEX er et privat forlag som i stor grad jobber med å utvikle materiell til bruk i utdanningssektoren, herunder trykket materiell med samme formål som MUP. PEDLEX har således erfaring med å lage trykket og digitalt materiell til bruk for elever i prosessen med refleksjon og planlegging av egen framtid. PEDLEX er leverandør av nettstedet *vilbli.no*, som blant annet gir informasjon om utdanningstilbud, yrkesmuligheter og andre karrierespørsmål. MUP blir tilgjengeliggjort gjennom nettstedet *jegvilbli.no* under betegnelsen *Min utviklingsplan*. PEDLEX har på bakgrunn av egen kompetanse og erfaring stått for utkast til MUP, og videreutviklet dette i samarbeid med deltakerfylkene. Samarbeidet om utvikling av MUP har bestått i direkte samarbeid mellom PEDLEX og rådgivningskoordinatorene for fylkene, i tillegg til at PEDLEX har fått tilbakemeldinger på planverktøyet fra forsøksdeltakerne både muntlig, skriftlig og gjennom en tilbakemeldingsfunksjon i selve planverktøyet.

Den versjonen av MUP som forelå skoleåret 2008/2009 var på et svært tidlig stadium i utviklingsprosessen, og det var utfordrende for forsøksskolene å ta planen i bruk på en systematisk måte. Året etter forelå det en videreutviklet versjon av MUP, og i oktober 2009 gjennomførte PEDLEX oppstartsmøter i hvert av de tre deltakerfylkene for å styrke utprøvingen av den oppdaterte versjonen av IUP ved skolene. Ved oppstartsmøtene fikk PEDLEX anledning til å møte både rådgivere og lærere fra deltakerskolene, og de mottok innspill til den videre utviklingsprosessen. PEDLEX gjennomførte høsten 2009 også en brukerundersøkelse blant elevene i målgruppen ved samtlige forsøksskoler. Resultater fra denne undersøkelsen dannet bakgrunn for videreutvikling av layout og innhold i MUP, og i løpet av vinteren 2009 ble det tilgjengeliggjort nye oppgaver i MUP som i større grad differensierer mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring. I februar 2010 ble det tilgjengeliggjort en oppdatert versjon av MUP som inneholdt følgende endringer:

- Nytt design på bakgrunn av innspill fra elever
- Muligheter til å utforme personlig layout med eget navn, mulighet til å laste opp eget bilde, samt eget valg av farger og font
- Tydeligere menysystem som skal gjøre det enklere å finne frem

I august 2010 forelå det en ytterligere videreutviklet versjon av MUP klar for utprøving i den utvidede forsøksperioden skoleåret 2010/2011, og det ble gjennomført enda en gjennomgang av planen for deltakerfylkene og forsøksskolene³⁹.

4.5 Foreliggende versjon av MUP høsten 2010

Det teoretiske fundamentet for MUP bygger på tankegangen om fremgangsmåter mot gode karrierevalg basert på Frank Parsons trekk- og faktorteori om et vellykket valg av karriere⁴⁰. Denne teorien ble lansert på begynnelsen av 1900-tallet, og har lagt grunnlaget for utviklingen av klassiske trekk- og typeteorier som ligger til grunn og fungerer som rammer for moderne utdannings- og yrkesrådgiving⁴¹. Oppsummert sett er det tre premisser som er avgjørende for at en person skal gjøre et vellykket karrierevalg. Det første er god kjennskap til seg selv og egne personlighetstrekk, herunder egne interesser, evner og ambisjoner. Det andre premisset er kunnskap om muligheter og krav i arbeidslivet, herunder utdannings- og yrkesretninger, fordeler og ulemper ved ulike alternativer, lønnsbetingelser, samt fremtidige muligheter og utsikter. Til slutt er det nødvendig med gode koblinger mellom kjennskap til seg selv, kunnskap om arbeidslivet og de valg som gjøres. De nevnte premisene for vellykkede utdannings- og yrkesvalg dekkes av følgende 11 temaer i MUP:

³⁸ Informasjon om PEDLEX. Internett: http://ped.lex.no/4DACTION/WA_Adresse.

³⁹ Link til MUP: <https://jeg.vilbli.no/>

⁴⁰ Parsons (1909): *Choosing a Vocation*. Parsons (1911): *Legal Doctrine and Social Progress*.

⁴¹ Schein (1982): *Organisasjonpsykologi*. Gardener (1983): *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Holland (1985): *Making Vocational Choices*. Gardener (1993): *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*.

- 1) Hva passer du til?
- 2) Din drømmejobb
- 3) Yrket du er interessert i
- 4) Ekstrajobber og sommerjobber
- 5) Arbeidsmarked
- 6) Søknad, CV og intervju
- 7) Videregående opplæring og andre muligheter
- 8) Høyere utdanning
- 9) Skoleår i utlandet
- 10) Ressurspersoner
- 11) Valget

MUP dekker de tre premissene for vellykkede utdannings- og yrkesvalg gjennom ulike typer oppgaver. Mens noen oppgaver innebærer at elevene tar stilling til ulike spørsmål ved å klikke på det som anses for å være riktig svar, fordrer andre oppgaver at eleven skriver ned sine vurderinger og refleksjoner. Samtlige oppgaver er ment å bidra til refleksjon og selvinnsett, som skal ses i sammenheng med økt kjennskap til yrker og arbeidsmarked. Oppgavene kan brukes fleksibelt etter elevenes behov og ønsker, og må ikke nødvendigvis løses i kronologisk rekkefølge.

I den versjonen av MUP som foreligger i august 2010 sorteres temaer, oppgaver og funksjoner under fire hovedområder:

- **Utforskning:** Her er det lagt inn en rekke oppgaver som skal hjelpe eleven til å bli bedre kjent med seg selv, og finne ut av hvilke utdannings- og yrkesmuligheter som kan passe den enkelte elev. Det finnes en tematisk oversikt over alle oppgavene eleven kan arbeide med, i tillegg til at det fremgår hvilke nivåer oppgavene passer for, hvilke undervisningsfag oppgavene kan knyttes opp mot, samt hvilke kompetansemål som eventuelt dekkes. Det finnes også en forklaring på den pedagogiske tankegangen bak oppgavene, tips til bruk av oppgavene i undervisningen, samt en kort beskrivelse av selve oppgaven. Det er lagt inn en veivisningsfunksjon i skjermbildet, som forteller mer om oppgavens omfang, og gir tips om ulike måter eleven kan besvare oppgaven på. I noen tilfeller ligger det lenker til interne og eksterne nettsider som eleven kan arbeide med i og utenfor MUP.
- **Planer og valg:** I denne funksjonen kan eleven lage alternative planer for utdanning og yrker, og bestemme seg for en hovedplan. Eleven kan laste opp og lagre planer, rapporter, CV'er, attester og andre dokumenter som er av nytte i forbindelse med utdannings- og yrkesvalg.
- **Huskeliste:** I denne funksjonen kan eleven lage en huskeliste i forbindelse med utdannings- og yrkesvalg, eksempelvis søknadsfrister, rådgivingstimer, utdanningsmesser, arbeidslivsdager og tid til prosjekt til fordypning. Datoer for ordinær skolestart og søknadsfrist til videregående opplæring ligger allerede inne i systemet.
- **Oversikter:** Herunder finnes det tre temaer som er tilpasset oppgavene under området Utforskning. Under *Tematisk oversikt* finnes en oversikt over alle oppgavene, mens under *Fellesfag og oppgaver* finnes det oppgaver som er spesielt egnet til bruk i samfunnsfag, norsk og engelsk. Under *Meg selv (basismoduler)* finnes oppgaver som omhandler kartlegging av intelligensstyper, interesser, ferdigheter, personlige egenskaper og yrkesverdier.

Gjennom PEDLEX kan elever, lærere, rådgivere og andre aktuelle aktører få brukertilgang til MUP, og alle kan benytte systemet på samme måte. For å gi MUP et mer personlig preg kan den enkelte bruker opprette en personlig profil, laste opp bilde av seg selv og velge egen farge- og fontvisning etter innlogging. Det er frivillig for eleven å bruke utviklingsplanen, og det kreves samtykke fra foresatte dersom eleven er under 15 år.

4.6 Oppsummering

Det føres i dag en aktiv politikk med mål om å skape sosial likhet og motvirke fattigdom og marginalisering. I den sammenheng er utdanning et virkemiddel både i nasjonal og internasjonal sammenheng, ettersom kunnskap og kompetanse henger nært sammen med inkludering i ar-

beidslivet, bedre økonomi, bedre helse og større samfunnsdeltakelse⁴². Det norske velferdssamfunnet er tuftet på gode fellesskapsløsninger, der alle skal ha tilgang til utdanningssystemet, og få mulighet til å delta som aktive samfunnsborgere og leve av egen arbeidsinntekt⁴³. Det er derfor en utfordring at for mange elever velger feil, eller ikke fullfører og består påbegynte utdanningsløp i videregående opplæring. I årene som kommer vil arbeidslivet være preget av kontinuerlige endringer, og et økende behov for kvalifisert arbeidskraft. Flere arbeidsgivere vil etterspørre formell utdanning enn hva tilfellet er i dag, mens behovet for kvalifikasjoner som kun tilsvarer den obligatoriske 10-årige grunnskolen vil synke⁴⁴. Arbeidstakere uten formelle kvalifikasjoner vil være sårbare i forhold til å falle utenfor arbeidslivet.

Blant ungdom som slutter i opplæringen er valg av feil studieretning et gjennomgående tema, blant annet ved at elevene får mangelfull kjennskap til valgmulighetene som finnes og ikke er tilstrekkelig i stand til å ta bevisste utdanningsvalg. For å forebygge omvalg og frafall i videregående opplæring er kvaliteten på rådgivning og karriereveiledning av stor betydning⁴⁵. Alle elever i norsk skole har rett til nødvendig rådgivning om utdanning, yrkestilbud og yrkesvalg⁴⁶. De siste årene har det derfor vært rettet ulike former for innsats mot å styrke rådgivningstjenesten, deriblant *Forsøk med bruk av MUP*. Forsøket ble initiert av Kunnskapsdepartementet i 2007, og iverksatt i de tre fylkene Buskerud, Troms og Vest-Agder skoleåret 2008/2009.

Den overordnede intensjonen bak utviklingen av og arbeidet med MUP er å redusere omvalg og frafall blant elever i videregående opplæring, og MUP må sees som et av mange tiltak på dette området. For lærere og rådgivere skal MUP fungere som et metodeverktøy, som kan benyttes i undervisnings- og rådgivningsarbeid i tilknytning til valg av utdanning og yrke. Dersom elevene arbeider systematisk med MUP i undervisningssammenheng, kan MUP benyttes som verktøy i utdannings- og yrkesrådgivning og bidra til å systematisere og målrette denne. For elevenes del skal arbeidet med MUP bidra til at de får økt kunnskap om fremtidige utdannings- og yrkesmuligheter, og at de i større grad blir bevisst egne anlegg, evner, interesser og prestasjoner. Gjennom arbeidet med MUP skal elevene se en sammenheng mellom seg selv som person og samfunnets utdanningsmuligheter og arbeidsliv, og reflektere bedre over sine utdannings- og yrkesvalg. For at arbeidet med MUP skal bidra til å realisere de overordnede målsettinger avhenger det av at det utvikles et godt planverktøy, som tas i bruk på en hensiktsmessig og systematisk måte lokalt.

⁴² Stortingsmelding nr. 16 (2006/2007): ... og ingen stod igjen. *Tidlig innsats for livslang læring*. Internett:

⁴³ Stortingsmelding 9 (2006/2007): *Arbeid, velferd og inkludering*. Internett:

<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/009/PDFS/STM200620070009000DDDPDFS.pdf>

⁴⁴ Stortingsmelding nr. 44 (2008/2009): *Utdanningslinja*. Internett:

<http://www.regjeringen.no/pages/2202348/PDFS/STM200820090044000DDDPDFS.pdf>

⁴⁵ NIBR (2004): *Satsing mot frafall i videregående opplæring. En evaluering*. Internett:

<http://www.nibr.no/uploads/publications/04a9b6ab35240704f4c8ab0ef2b7bf8f.pdf>. Stortingsmelding nr. 16 (2006/2007): ... og ingen stod igjen. *Tidlig innsats for livslang læring*. Internett:

<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/016/PDFS/STM200620070016000DDDPDFS.pdf>

⁴⁶ Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven), § 9-2. Internett: <http://www.lovdato.no/all/tl-19980717-061-010.html#9-2>

5. ORGANISERING AV FORSØK MED BRUK AV MUP

Det overordnede temaet for dette kapittelet er organisering av *Forsøk med bruk av MUP*. Under dette temaet vil forsøkets mandat belyses, samt den sentrale og lokale etableringen og organiseringen av *Forsøk med bruk av MUP* i deltakerfylkene og ved forsøksskolene. Kapittelet omfatter også forankring av bruk av MUP blant ulike aktører, og hva som har vært involverte aktørers ansvar og oppgaver.

5.1 Etablering og mandat for *Forsøk med bruk av MUP*

I oppdragsbrev nr. 55 av 27. juli 2007 fra Kunnskapsdepartementet (KD), ble Utdanningsdirektoratet gitt i oppgave å iverksette *Forsøk med bruk av MUP*. I nevnte brev påpekes det at forsøkets oppdrag innebærer både utvikling og utprøving av en mal for en digital utviklingsplan, som skal følge eleven gjennom ungdomstrinnet og videregående opplæring. Det ble presisert at utprøvingen av MUP bør sees i sammenheng med faget Utdanningsvalg. Faget Utdanningsvalg ble etter en toårig prøveperiode gjort obligatorisk på ungdomstrinnet skoleåret 2008/2009. Som fag skal Utdanningsvalg bidra til å skape økt grad av helhet og sammenheng i grunnopplæringen, ved å knytte ungdomsskolen og videregående skole nærmere sammen og styrke utdannings- og yrkesrådgivningen. Gjennom faget skal elevenes kunnskapsgrunnlag for valg av utdanningsprogram i videregående opplæring styrkes ved at elevene får mulighet til å prøve ut egne interesser, bli bevisst sine evner og anlegg, og få økt forståelse av arbeidslivets krav om kunnskap og kompetanse. Utdanningsvalg skal legge grunnlag for videre opplæring, arbeid og livslang læring, og på sikt bidra til å redusere omvalg og frafall blant elever i videregående opplæring.

Forsøk med bruk av MUP er forankret ved overordnet prosjektleder i Utdanningsdirektoratet. I brev av 09.06.08 ble Fylkesmannsembetene i de tre fylkene Buskerud, Troms og Vest-Agder invitert til å delta i *Forsøk med bruk av MUP*⁴⁷. I invitasjonsbrevet er Fylkesmannen bedt om å rekruttere skoler til deltakelse i forsøket i samråd med fylkeskommunen som skoleeier, henholdsvis én videregående skole og nærliggende ungdomsskoler som denne har stabil rekruttering fra. Det spesifiseres videre at forsøket skal være av toårig varighet, og at alle elever på 10. trinn ved ungdomsskolene og VG1 ved de videregående skolene skal delta begge årene.

Invitasjonsbrevet ber om at det nedsettes prosjektgrupper i hvert av deltakerfylkene, men hvilke aktører denne er ment å bestå av fremgår ikke tydelig av invitasjonsbrevet. Det er likevel nærliggende å tro at denne er ment å bestå av representant for Fylkesmannsembetet, rådgiverkoordinator og representanter for skoleeiere og skoler som deltar i forsøket. Rådgiverkoordinator bes videre om å ta ansvar for å koordinere den lokale prosjektgruppen.

Det har vært prosjektgruppas mandat å utarbeide prosjektplaner, og å forvalte de økonomiske ressursene som er bevilget deltakerfylkene i forbindelse med forsøket. For hvert av de deltakende fylkene har det vært avsatt rundt 100 000 kroner til *Forsøk med bruk av MUP*. De økonomiske ressursene er spesifisert til å benyttes for følgende fire formål:

- Frikjøp av rådgivere og kontaktlærere ved forsøksskolene
- Utgifter til prosjektrelaterte møter innad i fylket
- Rapporteringsarbeid i forbindelse med forsøket
- Eventuelt ekstraarbeid for rådgiverkoordinator

Det fremgår av invitasjonsbrevet at skoleleder må opprette en intern arbeidsgruppe ved den enkelte forsøksskole, og at denne skal bestå av de rådgivere, kontaktlærere og faglærere som er involvert i prosjektet ved skolen. Videre skal skolene rapportere til prosjektgruppen, som igjen skal rapportere videre til Utdanningsdirektoratet. Det varsles også at det skal gjennomføres en følgeevaluering av forsøket, med oppstart i januar 2009.

Samtlige av de inviterte fylkeskommunene bekreftet ønske om å delta i *Forsøk med bruk av MUP*, og forsøket ble iverksatt fra og med skoleåret 2008/2009. I tabell 2 illustreres hvilke skoler som har deltatt i forsøket, og hvilke fylker disse tilhører:

⁴⁷ Se vedlegg 1.

Tabell 2: Oversikt over deltakerfylker og forsøksskoler:

Fylke	Skole
Buskerud	Eiker videregående skole
	Eknes ungdomsskole
	Hokksund ungdomsskole
	Killingrud ungdomsskole
	Vestfossen ungdomsskole
	Veiavangen ungdomsskole
Troms	Bardufoss Høgtun videregående skole
	Bardufoss ungdomsskole
Vest Agder	Mandal videregående skole
	Blomdalen ungdomsskole
	Lindesnes ungdomsskole
	Marnar ungdomsskole
	Vassmyra ungdomsskole

Siden januar 2009 har Rambøll fulgt forsøket gjennom herværende evaluering. Evalueringen dokumenterer at det i løpet av de to årene forsøket har pågått er utviklet et planverktøy som vurderes å være av god kvalitet, og på den bakgrunn besluttet KD høsten 2010 at forsøksperioden skulle utvides med ett skoleår og således pågå ut skoleåret 2010/2011.

5.2 Organisering av *Forsøk med bruk av MUP*

Evalueringen har vist at den sentrale organiseringen av forsøket, kombinert med høy grad av lokalt ansvar for gjennomføring, har vært godt mottatt blant deltakerfylkene⁴⁸. Samtidig har den lokale friheten, eller manglende presiseringen av forventninger til lokal organisering i invitasjonsbrev og rapporteringer, ført til at det er vanskelig å tyde hvilke aktører som har vært involvert i forsøket og hva som har vært deres konkrete roller og oppgaver. Basert på intervjuene med rådgiverkoordinatorer fremgår det at hvert av deltakerfylkene opprettet styringsgrupper og lokale prosjektgrupper. Samtidig er det variasjoner knyttet til hvilke aktører disse gruppene har bestått av og hvilket mandat de har hatt på tvers av deltakerfylkene. Gjennomgående er Fylkesmanns-embetet, skoleeier i fylkeskommunen og rådgiverkoordinator representert i styringsgruppene, mens skoleeier i kommunene som representerer forsøksskolene ikke nødvendigvis er representert i alle tilfeller. Hvorvidt dette skyldes manglende initiativ fra forsøksledelsen, eller liten interesse fra skoleeier i kommunene, er det vanskelig å svare sikkert på gjennom evalueringen. Hensikten med styringsgruppen ser ut til å være den samme på tvers av deltakerfylkene, nemlig å sikre forsøket forankring på skoleiernivå.

Det praktiske ansvaret for oppfølging og koordinering av forsøket har i hovedsak vært lagt til rådgiverkoordinator og rådgivere ved forsøksskolene. I hvert deltakerfylke er det etablert én prosjektgruppe, som har bestått av rådgivningskoordinator, rådgivere ved forsøksskolene og i enkelte tilfeller også representant for skoleledelsen. Prosjektgruppene har fungert som nettverk for utveksling av erfaring og kunnskap på tvers av forsøksskolene, og i samtlige deltakerfylker har denne hatt jevnlig møter gjennom hele perioden forsøket har pågått.

Som nevnt presiserer invitasjonsbrevet til deltakerfylkene at skoleleder ved forsøksskolene skal opprette egne arbeidsgrupper bestående av rådgivere, kontaktlærere og faglærere ved den enkelte skole. Evalueringen har vist at dette ikke nødvendigvis har vært gjennomført, og i hvert av deltakerfylkene har det vært skoler som ikke har hatt arbeidsgrupper. I 2010 oppgir fem av forsøksskolene som er representert i breddeundersøkelsen at det ikke er opprettet arbeidsgrupper i

⁴⁸ Rambøll (2009): *Evaluering av forsøk med bruk av IUP. Delrapport 1*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/2010/IUP_2.pdf

forbindelse med *Forsøk med bruk av MUP*, mens ni av forsøksskolene har en slik gruppe. I 2011 oppgir flere av forsøksskolene å ha avvirket arbeidsgruppen, og det er kun seks av forsøksskolene som har en intern arbeidsgruppe. Nærmere analyser viser at det er enkeltskoler innenfor to av deltakerfylkene som har beholdt den interne arbeidsgruppen, og av disse har kun fire forsøksskoler oppgitt at både skoleleder, rådgiver og representanter for lærere deltar i denne.

De kvalitative data i evalueringen viser at en årsak til at flere av skolene ikke har hatt eller har avvirket arbeidsgruppen, er manglende tid til og interesse for deltakelse blant lærere. Dette må også sees i sammenheng med skoleleders rolle, og hvor aktivt skoleleder har signalisert at arbeidet med MUP skal prioriteres. I samtlige runder med datainnsamlinger uttrykker flere av lærerinformanter at det ikke er avsatt tilstrekkelig felles tid til å drøfte forsøket og arbeidet med MUP, og at det ikke er gitt tydelige signaler om at arbeidet med MUP skal prioriteres. Det er også nødvendig å se barrierene knyttet til forankring og organisering av bruk av MUP i sammenheng med mer velkjente utfordringer. Det har lenge vært en utbredt holdning om at rådgivning er rådgivers oppgave, både blant skoleledere og lærere⁴⁹. På tross av en økende erkjennelse om at rådgivning bør være hele skolens ansvar, er det fortsatt relativt nytt for mange skoleledere og lærere å skulle involvere seg i dette⁵⁰. Selv om velkjente og relativt omfattende utfordringer har påvirket organiseringen og forankringen av *Forsøk med bruk av MUP* i negativ retning, skal det påpekes at flere av både rådgiver- og lærerinformantene ved forsøksskolene opplever at deltakelsen i forsøket har bidratt til å sette fokus på og danne grunnlag for et mer helhetlig samarbeid om utdannings- og yrkesrådgiving.

5.3 Strategier for implementering og bruk av MUP

Både i nasjonal og internasjonal forskning er det enighet om at implementerings- og endringsarbeid i skolen tar tid, og at det kreves godt tilpassede implementeringsstrategier og hardt arbeid knyttet til lokal initiering og gjennomføring for å lykkes⁵¹. Evalueringen har dokumentert at det har vært utfordrende å lykkes med å forankre arbeidet med MUP og forsøket som sådan ved forsøksskolene. Dette må sees i sammenheng med eksisterende kunnskap om utfordringer knyttet til at rådgivning tradisjonelt sett er ansett for å være rådgivers oppgave, og at mange skoler ikke har etablert et mer helhetlig syn på og samarbeid om utdannings- og yrkesrådgiving. En annen årsak kan være mangel på tilpassede og egnede implementeringsstrategier i deltakerfylkene, og at forsøket ikke er sikret tilstrekkelig mandat og gjennomslagskraft fra overordnet nivå i fylkeskommuner og kommuner.

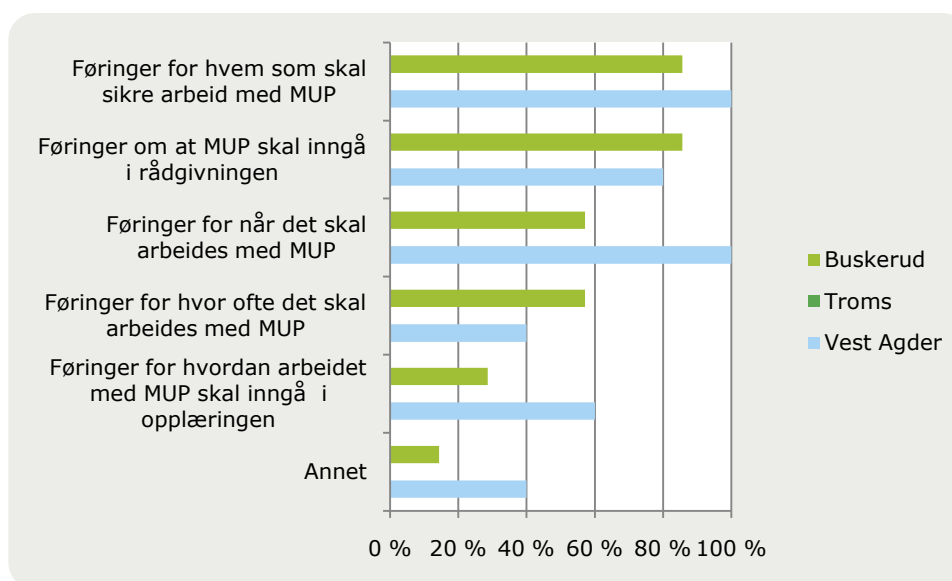
Gjennom breddeundersøkelsen i 2011 har evalueringen undersøkt hvorvidt det er utviklet planer for implementering av bruk av MUP blant forsøksskolene, og hva denne planen i så fall inneholder. Åtte av forsøksskolene oppgir å ha en plan for implementering av bruk av MUP, og disse fordeler seg på to av deltakerfylkene. I figur 2 illustreres den fylkesvise fordelingen, samt hva rådgiverrespondentene har oppgitt at planen for implementering av MUP inneholder:

⁴⁹ SINTEF (2007): *Intet menneske er en øy. Rapport fra evalueringen av tiltak i Satsing mot frafall*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/Evalueringe_tiltak_Satsing_mot_frafall.pdf

⁵⁰ NIFU STEP (2009): *Implementering av faget Utdanningsvalg på ungdomstrinnet*. Internett: <http://www.udir.no/upload/Rapporter/2010/evakl/Utdanningsvalg.pdf>

⁵¹ Smith og Lovatt (1996): *Läroplaner, didaktikk, undervisning: Mot et genomtänkt pedagogiskt handlande*. Telhaug (2004): *Norsk og internasjonal skoleutvikling*. Engelsen (2009): *Kunnskapsløftet. Sentrale styringssignaler og lokale strategidokumenter. Rapport nr. 1*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/EvaKL/Delrapport1_reformens_forutsetninger.pdf. Fullan (2005): *Leadership and Sustainability*.

Figur 2: "Hva inneholder plan for implementering av bruk av *Min utviklingsplan (MUP)*?" Rådgivere=12.

Figur 2 viser at det er forsøksskoler i deltakerfylkene Buskerud og Vest-Agder som oppgir at det er utarbeidet en plan for implementering av bruk av MUP, noe som er i samsvar med det som fremkommer av dybdestudiene. I Vest-Agder har skoleeier pålagt bruk av MUP, i tillegg til at det er utarbeidet et årshjul for bruk av MUP i både Vest-Agder og i Buskerud. I Troms er ansvaret for MUP på vegne av skoleeier lagt til karrieresenteret Karriere Troms, men forsøksskolene i dette fylket har altså ikke forholdt seg til noen plan for implementering av MUP. I Troms har det dessuten vært personalmessige utskiftninger som har påvirket *Forsøk med bruk av MUP*, i form av utskiftning av rådgiverkoordinator, rådgiver ved en av forsøksskolene, samt sammenslåing av de to ungdomsskolene som har deltatt i forsøket.

Svarfordelingen viser at samtlige av forsøksskolene i Vest-Agder forholder seg til føringer for hvem som skal sikre arbeid med MUP og føringer for når det skal arbeides med MUP, så godt som alle skolene forholder seg til føringer om at MUP skal inngå i rådgivningen. I Buskerud er det først og fremst hvem som skal sikre arbeidet og at MUP skal benyttes i rådgivningen som inngår i føringene. Svarfordelingen for øvrig viser at det i mindre grad er samsvar mellom hvilke føringer forsøksskolene forholder seg til, noe som både kan bety at det i ulik grad er gitt tydelige føringer og at disse i varierende grad er forankret blant skolene som deltar i forsøket.

At flere av forsøksskolene ikke forholder seg til noen tydelig implementeringsstrategi i forbindelse med *Forsøk med bruk av MUP* kan anses for å være en svakhet ved organiseringen, og det er grunn til å stille spørsmål ved om forsøket er gitt den legitimitet og tyngde som forsøksskolene har hatt behov for i forhold til å imøtekomme overordnede forventninger og målsettinger. Det er også grunn til å stille spørsmål ved om rapporteringskravene i tilstrekkelig grad har gjenspeilet og synliggjort kompleksiteten i gjennomføring av lokale prosjekter som krever endring i skolen. Bred enighet om at det er behov for et verktøy som bidrar til økt systematikk og helhet i utdannings- og yrkesrådgivningen fører ikke nødvendigvis i seg selv til at skoler tar dette i bruk. Flere av informantene peker på at det er nødvendig med tydeligere føringer fra skoleeier i fylkeskommunen så vel som kommunene dersom arbeidet med MUP skal implementeres ved samtlige grunn- og videregående skoler.

Forsøksdeltakerne påpeker at en overordnet utfordring med hensyn til å etablere implementeringsstrategier for bruk av MUP, har vært at flere viktige forhold har vært uavklart i forbindelse med gjennomføringen av forsøket. Usikkerhet knyttet til eventuell nasjonal implementering og finansiering av videreføring av bruk av MUP, forsinkelser i utviklingen av planverktøyet, samt sen beslutning om utvidet forsøksperiode har vært blant forholdene som forsøksdeltakerne har opplevd som utfordringer.

5.4 Oppsummering

Forsøk med bruk av MUP har vært et prosjekt med ambisiøse overordnede målsettinger om å bidra til reduksjon av omvalg og frafall, styrket rådgivning og økt samarbeid mellom lokalt næringsliv og skoler. Det finnes både nasjonal og internasjonal forskning som dokumenterer at de nevnte områder er av betydning i sammenheng med å forhindre frafall fra utdanning, samtidig som de er velkjente utfordringsmomenter når det gjelder å etablere helhetlige og gode samarbeidsstrukturer. En særlig utfordring for *Forsøk med bruk av MUP* har vært at det ikke forelå et ferdig utkast ved forsøkets oppstart, slik at både utvikling og utprøving av malen var ment å foregå i løpet av en toårs periode og senere utvidet til treårs periode. Denne type utviklingsprosjekter er særlig ufordrende å delta i, ettersom det er nødvendig at forsøksdeltakere opprettholder en høy motivasjon, setter av tid til å prioritere bruk av et uferdig verktøy, og å iverksette relativt omfattende utviklings- og utprøvningsprosesser som slike forsøk krever.

Evalueringen av *Forsøk med bruk av MUP* viser at det i samtlige deltakerfylker er etablert styringsgrupper og prosjektgrupper for å sikre forsøket forankring blant relevante aktører. Samtidig er det variasjoner knyttet til hvilke aktører gruppene består av og hvor aktiv rolle disse har hatt, noe som gir grunn til å stille spørsmål ved om forsøket har hatt en tilstrekkelig solid og avklart organiseringsmodell. I invitasjonsbrevet til deltakerfylkene nevnes det at det skal være en prosjektgruppe, men hvilke aktører den skal bestå av og hva som er forventet å være deres roller og ansvar presiseres ikke nærmere. Det presiseres at rådgiverkoordinator skal koordinere prosjektgruppa på fylkesnivå, og at skoleleder ved forsøksskolene har ansvar for å etablere arbeidsgrupper bestående av rådgiver, kontaktlærer og faglærere.

Den upresise avklaringen av hvilke aktører som skal delta i prosjektgruppen i de enkelte fylkene ser ut til å ha ført til variasjoner, blant annet knyttet til i hvilken grad forsøket er forankret hos politisk og administrativt skoleleiernivå i fylkeskommune og på kommunenivå. Forankringen her er av særskilt stor betydning for å sikre forsøket tilstrekkelig gjennomslagskraft og prioritering i skolene, og er også viktig i forhold til eventuell videreføring av bruk av MUP. Gruppen som er etablert på dette mer overordnede nivået betegnes som styringsgruppe i deltakerfylkene, mens det også er etablert prosjektgrupper. Disse består av rådgivingskoordinator, rådgivere ved forsøksskolene, og i enkelte tilfeller skoleledere. Hensikten med prosjektgruppene har blant annet vært å skape et nettverk for forsøksskolene, diskutere og utveksle erfaringer, drøfte forsøket og sikre fremdrift.

Det er ikke etablert arbeidsgrupper ved samtlige av forsøksskolene, og enkelte av forsøksskolene valgte å avvike arbeidsgruppen underveis i forsøket. Noe av årsaken til manglende etablering og oppfølging av arbeidsgruppene, må antas å være at skolelederne i varierende grad har vært involvert i å tilrettelegge for gjennomføringen av forsøket. Evalueringen har dokumentert at rådgivere ved de enkelte skoler har hatt mye ansvar for gjennomføringen av forsøket, uten at de har hatt mandat til eller lykkes med å sikre tilstrekkelig forankring av bruk av MUP ved forsøksskolen uten skoleleders støtte. Manglende forankring av *Forsøk med bruk av MUP* ved forsøksskolene har vært en gjennomgående barriere for utprøving og systematisk bruk av MUP, samtidig som det er flere opplever at forsøket har blitt bedre forankret år for år. Det skal tas i betraktning at implementerings- og endringsarbeid i skolen tar tid, og at *Forsøk med bruk av MUP* i en slik sammenheng har vært av relativt kort varighet.

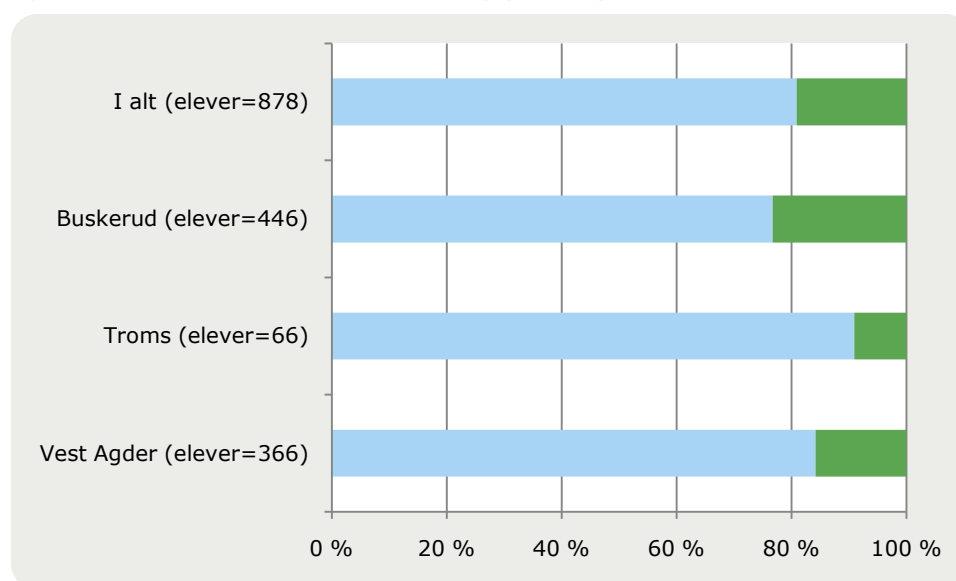
6. UTPRØVING OG BRUK AV MUP

Det overordnede temaet for dette kapittelet er utprøving og bruk av MUP. Under dette temaet vil kapittelet undersøke i hvilket omfang MUP er utprøvd, ved å belyse hvor mye tid som er satt av til og benyttet på arbeid med MUP ved forsøksskolene. Kapittelet omfatter også hvilke fag arbeidet med MUP er integrert i, samt på hvilke måter arbeidet med MUP har foregått.

6.1 Arbeid med MUP på ulike trinn og i forskjellige fag

Evalueringen har tidligere vist at andelen elever som oppgir å ha arbeidet med MUP har økt gjennom de to første årene av forsøksperioden. I 2009 var det rundt 70 prosent av elevene som hadde arbeidet med MUP, mens i 2010 hadde denne andelen steget til 80 prosent. I breddeundersøkelsen vinteren 2011 er elevene ved aktuelle trinn på forsøksskolene spurt om de har arbeidet med MUP i løpet av skoleåret 2010/2011, og deres besvarelser illustreres fylkesvis i figur 3:

Figur 3: "Har du arbeidet med *Min utviklingsplan* i løpet av skoleåret 2010/2011?" Elever=878.

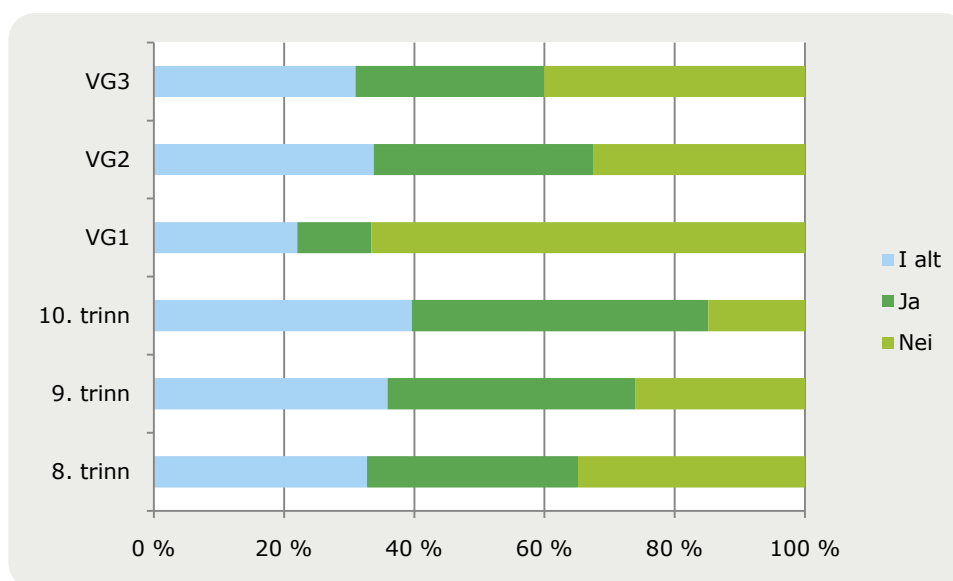

Figur 3 viser at et flertall av elevene som har deltatt i breddeundersøkelsen ved forsøksskolene oppgir å ha arbeidet med MUP i løpet av skoleåret 2010/2011. Ettersom den utvidede forsøksperioden ikke ble bekreftet før høsten 2010, er det positivt å se at rundt 80 prosent av elever i samtlige deltakerfylker har arbeidet med MUP det gjeldende skoleår. Samtidig er det nødvendig å påpeke at det er en andel på 20 prosent av elevene som ikke har arbeidet med MUP, noe som antyder at forsøket ikke nødvendigvis har nådd ut til hele sin målgruppe.

De elevene som er blant de 20 prosent som har oppgitt ikke å ha arbeidet med MUP, på tross av å være en del av målgruppen ved forsøksskolene, er i breddeundersøkelsen bedt om å angi årsaker til manglende arbeid. Mange av disse elevene påpeker at lærer ikke har organisert arbeidet med MUP, eller at det pedagogiske opplegget rundt arbeidet med MUP har vært så dårlig at eleven har valgt å gjøre andre ting. Flere av elevene fremhever at de har vanskelig med å se hensikten med arbeidet med MUP. Samtidig fremgår det av dybdestudiene at de elevene som har arbeidet mer systematisk med MUP tydelig ser behov for og nytte av arbeidet, men også disse elevene fremhever at det pedagogiske opplegget rundt arbeidet er av sentral betydning.

De to første årene forsøket pågikk var det først og fremst elever ved 10. trinn i ungdomsskolen og Vg1 som var målgruppe for arbeidet med MUP. Etter intensjonen skulle de første elevene som var omfattet av forsøket fortsette arbeidet med MUP videre i utdanningsløpet, mens nye elever kom til underveis. En nærmere analyse er gjort av hvordan bruk av MUP fordeler seg på ulike trinn, og svarfordelingen illustreres i figur 4:

Figur 4: "Har du arbeidet med *Min utviklingsplan* i løpet av skoleåret 2010/2011?" Elever = 878.

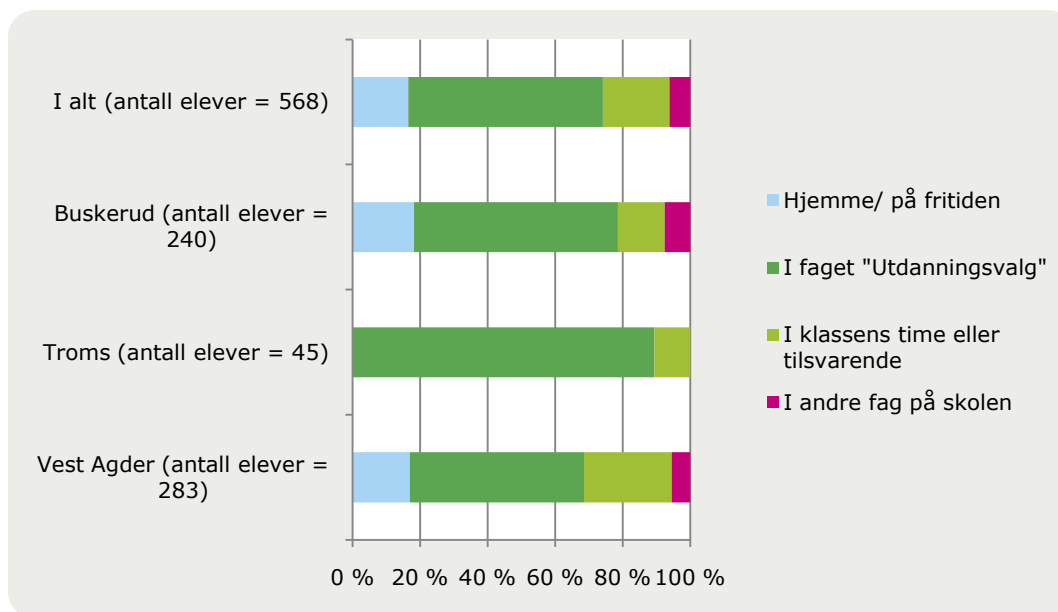
Figur 4 viser at det først og fremst er elever på 10. trinn i ungdomsskolen som har arbeidet med MUP i løpet av skoleåret 2010/2011, mens dette i betydelig mindre grad gjelder elever ved de øvrige utdanningstrinnene. De elevene som først var omfattet av forsøket vil i inneværende skoleår gå i Vg3, men kun 10 prosent av disse elevene som har besvart breddeundersøkelsen oppgir å ha arbeidet med MUP i løpet av sitt siste år grunnopplæringen. Dette gir grunnlag for å anta at det i liten grad er arbeidet systematisk med bruk av MUP ved samtlige trinn i ungdomsskolen, og at arbeidet med MUP i begrenset grad har fulgt elevene som har deltatt i forsøket siden oppstarten gjennom videregående skole.

At det først og fremst er elever på 10.trinn ved forsøksskolene som har arbeidet med MUP må ses i sammenheng med at arbeidet er lagt til faget Utdanningsvalg, mens det i større grad er opplevd som utfordrende å finne tid til arbeidet i videregående opplæring⁵². I hvilke sammenhenger elever på ungdomstrinnet ved forsøksskolene har arbeidet med MUP er belyst nærmere gjennom breddeundersøkelsen, og svarfordelingen illustreres i figur 5:

⁵² Rambøll (2009): *Evaluering av forsøk med bruk av IUP. Delrapport 1*. Internett:

http://www.udir.no/upload/Rapporter/2010/IUP_1.pdf. Rambøll (2010): *Evaluering av forsøk med bruk av IUP. Delrapport 2*. Internett: http://www.udir.no/upload/Rapporter/2010/IUP_2.pdf

Figur 5: "Når har du arbeidet med Min utviklingsplan?" Elever på ungdomstrinnet=568.

Figur 5 viser at det hovedsakelig er i faget Utdanningsvalg at arbeidet med MUP har foregått i ungdomsskolen, noe som er i tråd med intensjonene for forsøket og understøttes av dybdestudiene som er gjennomført. Opp mot 20 prosent av elevene i ungdomsskolen oppgir å ha arbeidet med MUP hjemme eller på fritiden. For øvrig har en liten andel av elevene arbeidet med MUP i klassens time eller tilsvarende, mens norsk nevnes som et annet fag det er arbeidet med MUP i blant elevene som har oppgitt andre fag enn de nevnte kategorier.

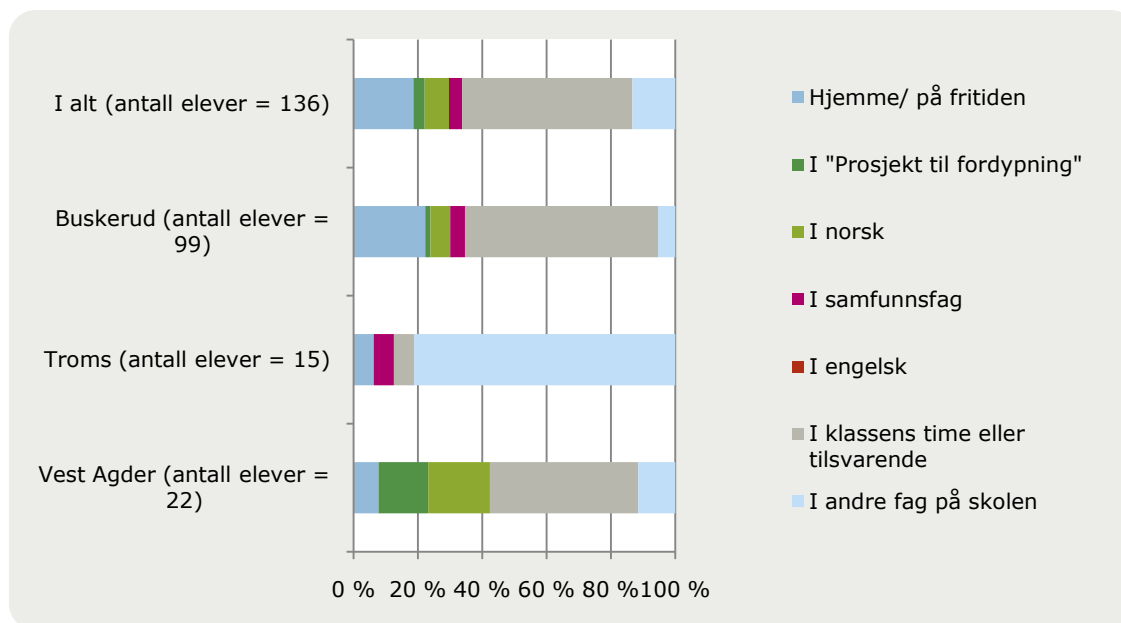
I dybdestudiene uttrykker de av lærerinformantene som har satt seg inn i og benyttet MUP i undervisningen, at arbeidet med MUP passer godt inn som del av faget Utdanningsvalg og at dette faget behøver et verktøy som MUP for å gi mening. I den sammenheng er det også relevant å vise til evalueringen av faget Utdanningsvalg, som er gjennomført i forbindelse med evalueringen av Kunnskapsløftet. Et hovedfunn her er at nye læremidler av god kvalitet vil hjelpe på både lærere og elevers motivasjon og utbytte av faget Utdanningsvalg⁵³. I dybdestudiene som er gjennomført i forbindelse med evalueringen av *Forsøk med bruk av MUP* fremhever flere av lærerinformantene at faget Utdanningsvalg er suksesskriterium for å få tid til å arbeide med MUP, noe som også er en årsaksforklaring på hvorfor MUP i mindre grad er tatt i bruk i videregående opplæring.

Gjennom breddeundersøkelsen blant elevene belyser evalueringen også i hvilke kontekster elever i videregående opplæring har arbeidet med MUP. Svarfordelingen illustreres i figur 6, og er basert på besvarelsene til de elevrespondentene i videregående opplæring som har oppgitt å ha arbeidet med MUP:

⁵³ NIFU STEP (2009): *Implementering av faget Utdanningsvalg på ungdomstrinnet. Delrapport II fra prosjektet Karriereveiledning i overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring. Evaluering av Kunnskapsløftet.*

Figur 6: "Når har du arbeidet med Min utviklingsplan?" Elever i videregående opplæring=136.

Figur 6 viser at det er klassens time eller tilsvarende time som er den dominerende arenaen for arbeid med MUP i videregående opplæring, mens det i mer begrenset grad har lyktes forsøksskolene å integrere bruk av MUP i andre fag. Kun om lag fem prosent av elevrespondentene har oppgitt at de har arbeidet med MUP i *Prosjekt til fordypning*, noe som må sees i sammenheng med om elevene går yrkesfaglig eller studiespesialiserende studieretning. Videre fremkommer det av figuren at det i mindre grad har lyktes å integrere arbeidet med MUP i norsk og samfunnsfag, men at en noe høyere andel av elevene i Vest-Agder oppgir å ha arbeidet med MUP også i disse fagene. Av dybdestudiet ved den videregående skolen i nevnte fylke fremgår det at skolen har avsatt ekstra midler til å utvide stillingen til utdannings- og yrkesrådgiver, som aktivt har gått inn for å sikre at arbeidet med MUP har pågått i norsktimene. Videre tyder intervjuene med elevene på satsingen har ført til et mer synlig og systematisk utdannings- og yrkesrådgivningstilbud, og økt grad av bruk av MUP i ulike fag.

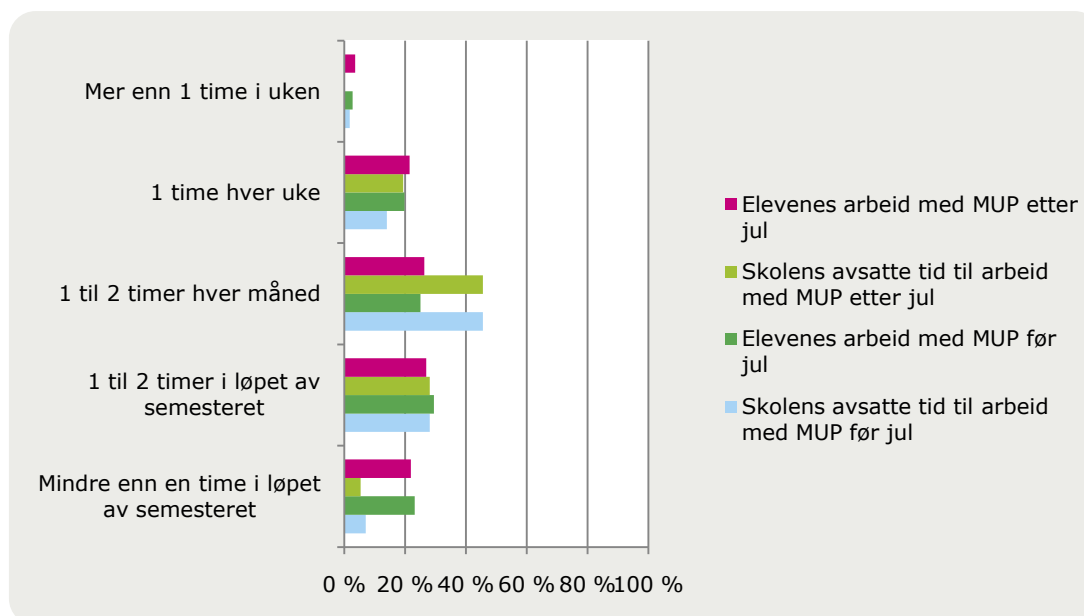
Inntrykket av at arbeidet med MUP i begrenset grad inngår i andre fag enn klassens time eller tilsvarende ved de tre videregående skolene som har deltatt i forsøket, understøttes av dybdestudiene som er gjennomført i løpet av evalueringsperioden. Det ser ut til å være to hovedårsaker til dette. For det første har mange av lærerne ikke satt seg inn i MUP, og dermed ikke kjenner til eller er motivert for å ta i bruk MUP. En annen nærliggende årsak er at forsøket med bruk av MUP ikke er sikret tilstrekkelig gjennomslagskraft ved de videregående forsøksskolene, og at både organiseringen og forankringen av bruk av MUP er for dårlig i den sammenheng. At bruken er størst i klassens time ser ut til å skyldes at rådgiver har fått tid til å veilede ungdommene i arbeidet med MUP. En utfordring som har blitt påpekt av rådgivere og lærere som årsak til lite bruk av MUP i videregående opplæring tidligere, er at oppgavene i liten grad er differensiert på ungdomstrinnet og videregående opplæring. Dette er imidlertid utbedret med de siste versjoner av MUP, og oppgavene er nå merket med hvorvidt de er beregnet på ungdomstrinnet eller videregående, samt hvilke fag de er knyttet til. De lærerinformantene som har satt seg inn i den oppdaterte versjonen av MUP forteller at de tydelig ser sammenhengen mellom oppgavene i MUP og læreplanene, og at dette vurderes som positivt for å styrke og øke graden av bruk av MUP ved skolene.

6.2 Omfang av bruk av MUP ved forsøksskolene

Evalueringen har vist at hovedfokus blant deltakerfylkene i løpet av den toårige perioden for *Forsøk med bruk av MUP* har vært på utvikling av MUP. I februar 2010 forelå det en versjon av MUP som i større grad var egnet til utprøving enn tidligere. Dette var noe av bakgrunnen for at Kunnskapsdepartementet besluttet å utvide forsøksperioden til å vare ut juni 2011, og det ble presentert at den utvidede forsøksperioden skulle ha fokus på utprøving av MUP, slik at det kunne innhentes mer kunnskap om bruk av MUP i praksis blant elever og som verktøy i rådgivningen.

For å undersøke hvor mye tid som er brukt på arbeid med MUP ved forsøksskolene, er lærer- og rådgiverrespondentene bedt om å oppgi hvor mye tid som er avsatt til arbeid med MUP mens elevene har oppgitt hvor mye tid de anslagsvis har brukt på arbeidet med MUP. I begge tilfeller differensieres det på perioden før og etter jul, og besvarelsene til rådgivere og lærere er slått sammen. Svarfordelingen sammenliknes og illustreres i figur 7:

Figur 7: "Hvor mye tid er avsatt/ brukt til arbeidet med Min utviklingsplan før og etter jul skoleåret 2010/2011?" Elever = 707. Personal=57.

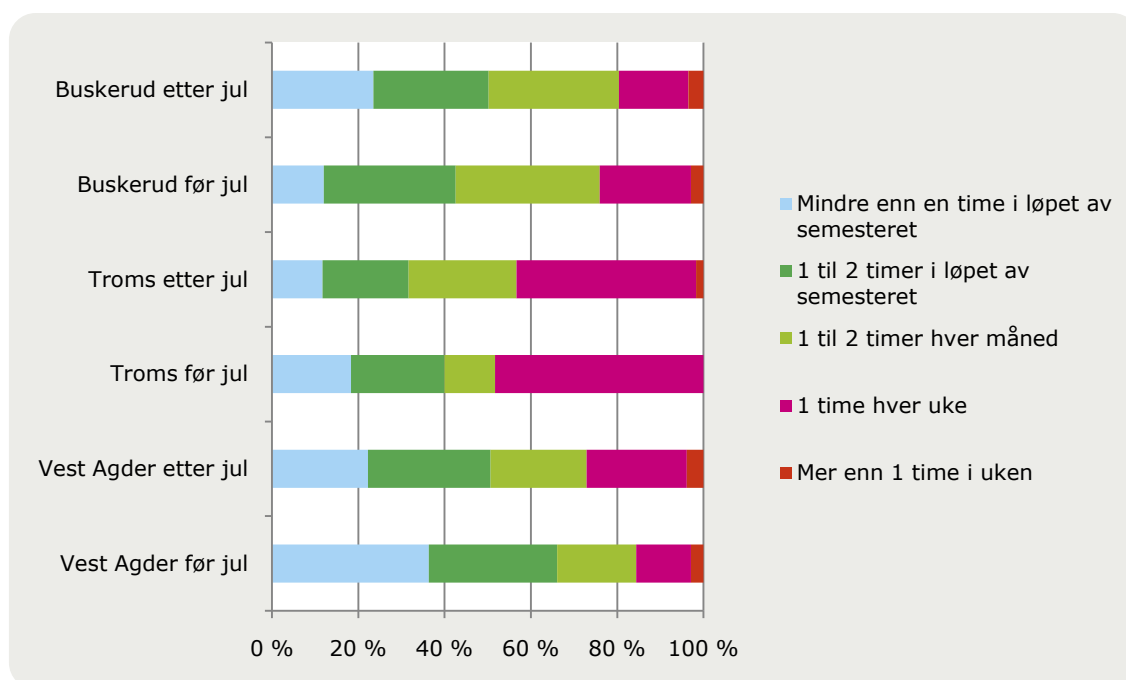

Figur 7 viser at omfanget av bruk av MUP varierer mellom forsøksskolene, og at det er lite forskjeller i avsatt tid og tid brukt på arbeid med MUP før og etter jul. Dette kan tyde på at det er arbeidet kontinuerlig med MUP gjennom begge semestrene skoleåret 2010/2011, samtidig som det er variasjoner når det gjelder hvor mye tid som er avsatt til og brukt på arbeidet. For det første fremkommer det en tendens til at rundt 20 prosent av elevene oppgir å ha arbeidet med MUP mindre enn én time i løpet av hvert semester, mens dette gjelder en betydelig lavere andel av lærerne. Også når det gjelder andelen elever og lærere som oppgir å ha brukt én til to timer i måneden hvert semester på arbeid med MUP fremkommer det en variasjon mellom elever og lærere. En forklaring på førstnevnte variasjon kan være at elevene i realiteten benytter mindre tid på arbeidet med MUP enn lærerne har tilrettelagt for, ved at de for eksempel surfer på internett eller spiller. En forklaring på sistnevnte variasjon er at rådgivere og lærere kan ha benyttet tid til arbeid med MUP utenom selve opplæringen av elevene, og dermed har benyttet mer tid på arbeid MUP enn det elevene har.

Overordnet sett betyr svarfordelingen blant elevene at halvparten av elevene som har vært omfattet av *Forsøk med bruk av MUP* har arbeidet med planen mer enn to timer i måneden, mens den resterende halvparten har arbeidet mindre enn to timer i løpet av et semester. I forbindelse med forsøket er det ikke utarbeidet noen eksplisitte forventinger om tid som skal benyttes til arbeid med MUP fra sentralt hold, verken i oppdragsbrev eller i noen mal for rapportering. Det er dermed ikke mulig å måle tid brukt til arbeid med MUP opp mot noen standard. Mye tyder på at det fortsatt er avsatt og benyttet lite tid på arbeidet med MUP sett i forhold til mandatet til forsøket og den utvidete forsøksperioden. Det skal også påpekes at opp mot 20 prosent av elevene som er tilsendt link til spørreundersøkelsen i form av å være ansett som forsøksdeltakere oppgir å ikke ha arbeidet med MUP i løpet av skoleåret 2010/2011.

En nærmere analyse er gjort av tiden elevene har brukt på arbeid med MUP fordelt på fylkestilhørighet, og svarfordelingen illustreres i figur 8:

Figur 8: "Hvor mye tid har du brukt på arbeidet med MUP før/etter jul?" Elever=707.

Figur 8 viser en tendens til at tiden brukt til arbeid med MUP varierer blant elevene i deltakerfylkene. I Buskerud er det en tendens til at elevene brukte mer tid på arbeidet med MUP i semesteret før jul i skoleåret 2010/2011, uten at det er noen stor variasjon. I Troms og Vest Agder har arbeidet med MUP økt etter jul. At det har skjedd en økning i arbeid med MUP etter jul kan skyldes at forsøksskolene ikke fikk beskjed om utvidet forsøksperiode før i oktober 2010. Av dybdestudiene fremkommer det at arbeidet med MUP ved flere av forsøksskolene stoppet opp i påvente av avgjørelse om nasjonal implementering eller utvidet forsøksperiode. Dette kan tyde på at arbeid med MUP ved skolene ikke er forankret og integrert i skolenes virksomhet, og at bruken er avhengig av at det holdes trykk gjennom for eksempel forsøksdeltakelsen.

Inntrykket er at omfang av arbeid med MUP ved forsøksskolene påvirkes av trykk gjennom forsøksdeltakelse eller at det er gitt konkrete føringer om bruk. Dette fremkommer blant annet gjennom analyser som viser en tendens til at skoler som har oppgitt at arbeidet med MUP er forankret i lokale strategiske dokumenter for skolens virksomhet og har intern arbeidsgruppe ved skolen, er blant flertallet av skolene som har avsatt og brukt mer enn 1 til 2 timer i måneden på arbeid med MUP. Dette indikerer en positiv sammenheng mellom grad av forankring, føringer for bruk og omfang av arbeid med MUP, og svak forankring og organisering som årsaksforklaring på at elever og lærere ved flere forsøksskoler i liten grad har arbeidet med MUP i løpet av forsøksperioden.

Basert på dybdestudiene som er gjennomført, gir flere av elevene uttrykk for at de opplever lite systematisk tid brukt på forberedelser til utdannings- og yrkesvalg generelt. Andre elever har mer aktivt oppsøkt rådgiving på eget initiativ eller er mer fornøyd med rådgivningstilbudet de har fått, og har også et sterkere forhold til bruk av MUP både i opplærings- og rådgivningssituasjoner. En nærmere analyse er foretatt for å undersøke hvorvidt arbeidet med MUP påvirkes av elevenes vurdering av hvorvidt de får god utdannings- og yrkesrådgivning ved skolen. Av denne fremkommer det at elever som i høy eller meget høy grad opplever utdannings- og yrkesveiledningen som god, i større grad enn andre elever har arbeidet med MUP.

6.3 Erfaringer med bruk av MUP i praksis

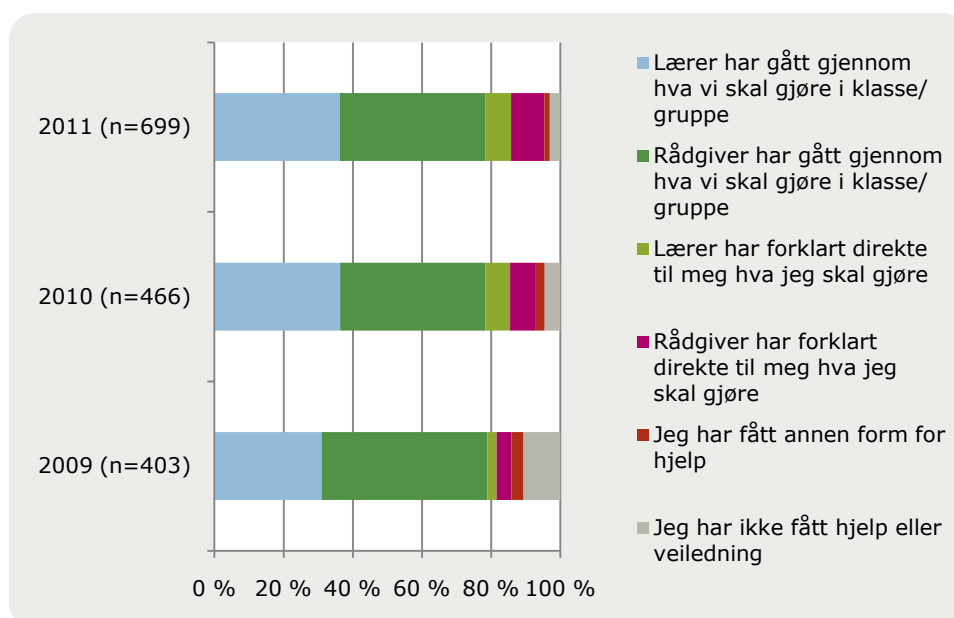
For at arbeidet med MUP skal stimulere til refleksjons- og bevisstgjøringsprosesser omkring egne evner, interesser og fremtidige utdannings- og yrkesvalg hos elevene, og på sikt bidra til å redusere omvalg og frafall, er både tidsomfang og den pedagogiske tilretteleggingen rundt arbeidet med MUP av avgjørende betydning. Evalueringen har dokumentert varierende grad av tid brukt på arbeid med MUP blant elevene som har deltatt i forsøket, både ved og på tvers av de enkelte forsøksskoler. Dette understøttes av dybdestudiene som er gjennomført, hvor omfang og peda-

gogisk bruk av MUP blant elevene ser ut til å ha høy grad av sammenheng med lærers kjennskap til innhold i MUP og didaktiske planlegging av arbeidet.

Manglende fokus på pedagogisk bruk av MUP gjennom forsøksperioden illustreres ved en gjennomgående tendens til at elevinformantene opplever det som lite nyttig å klikke seg gjennom oppgavene, mens lærerinformantene på sin side fremhever det som utfordrende at elevene bare klikker seg gjennom spørsmål uten å reflektere over svarene. Det å slippe "elevene helt løs" etter å ha gitt instruksjon er en arbeidsform både elever og lærere mener i liten grad stimulerer til refleksjons- og bevisstgjøringsprosesser. Samtidig er det klasser og lærere som gir eksempler på nyttige arbeidsmåter når det gjelder MUP, blant annet ved å jobbe med oppgavene to og to eller gruppevis. En rådgiver forteller at han brukte MUP i forbindelse med en liten elevgruppe i spesialundervisningen, og at dette fungerte svært godt både med hensyn til gruppestørrelse og mulighet til aktiv dialog og oppfølging av den enkelte elev.

Hvilken hjelp elevene har i forbindelse med arbeidet med MUP er belyst gjennom breddeundersøkelsen samtlige år, og illustreres i figur 9:

Figur 9: "Hvilken hjelp har du fått til å jobbe med *Min utviklingsplan?*" Flere kryss mulig.

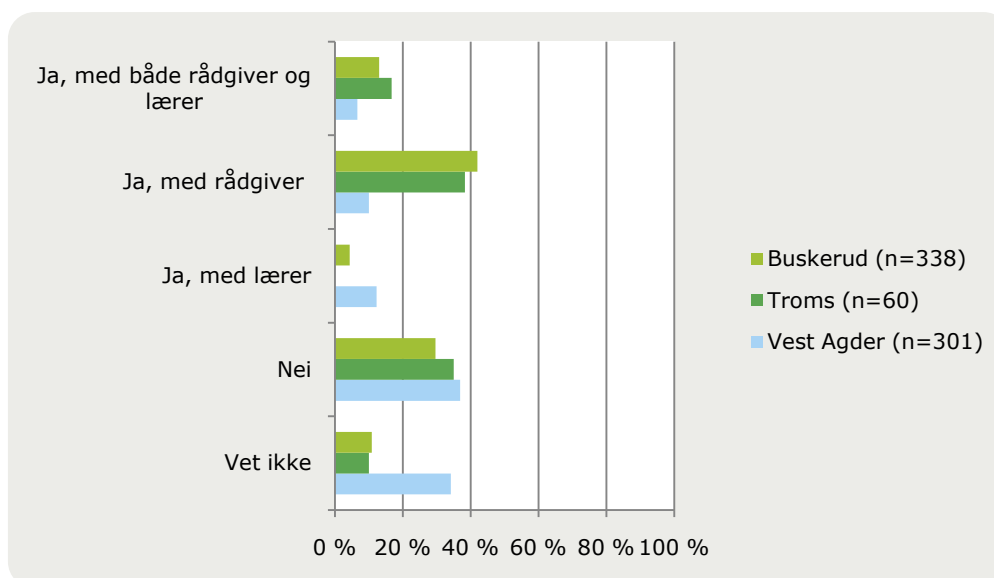
Figur 9 viser at et flertall av elevene oppgir at de i forbindelse med arbeidet med MUP har fått hjelp, ved at enten rådgiver eller lærer har gått gjennom med klassen hva de skal gjøre. En lav andel av elevene har oppgitt at de har fått en mer direkte form for hjelp eller individuell veiledning av lærer eller rådgiver. Den lave andelen kan på den ene siden bety at elevene ikke har hatt behov for eller ønske om mer individuell støtte i forbindelse med arbeidet med MUP, mens en annen mulig årsaksforklaring kan være at elevene generelt har blitt overlatt mye til seg selv i arbeidet. Samtidig er det positivt at utviklingen fra år til år viser en positiv tendens ettersom færre elever oppgir at de ikke har fått hjelp eller veiledning, noe som kan ha sammenheng med at MUP i større grad er ferdig utviklet og at rådgivere og lærere dermed har inntatt en mer aktiv rolle som følge av bedre kjennskap til verktøyet.

Det fremgår av dybdestudiene at både lærer- og rådgiverinformanter etterspør råd og tips til mer pedagogisk arbeid med MUP, samt tid til utveksling av ideer og erfaringer. Det fremheves som positivt at PEDLEX har utarbeidet et veiledningshefte for bruk av MUP, med lærere og rådgivere som målgruppe. De informantene som kjenner til og har satt seg inn i dette vurderer det som svært nyttig for å utvikle bedre kjennskap til innholdet i MUP, og som verktøy i planlegging av bruk i opplæringen.

6.4 Bruk av MUP i rådgivningen

En av de overordnede målsettingene med bruk av MUP er at planen skal bidra til å systematisere utdannings- og yrkesrådgivningen. Det er ikke grunnlag for å vurdere hvorvidt *Forsøk med bruk av MUP* har ført til dette, ettersom både forsøksskolene og elevene i begrenset og lite systematisk omfang har arbeidet med MUP. Imidlertid er det interessant å undersøke hvorvidt elevene som har arbeidet med MUP har brukt denne i utdannings- og yrkesrelaterte samtaler. Svarfordelingen er illustrert i figur 10, fordelt på fylkesvis tilhørighet:

Figur 10: "Har du brukt *Min utviklingsplan* i utdannings- og yrkesrelaterte samtaler med rådgiver og/eller lærer?" Elever=699.

Figur 10 viser at opp mot halvparten av elevene oppgir å ha brukt MUP i utdannings- og yrkesrelaterte samtaler, da hovedsakelig i samtale med rådgiver. Dette innebærer at bruk av MUP som grunnlag for rådgivning har økt i løpet av det siste forsøksåret, men det er variasjoner på tvers av og innad i deltakerfylkene.

At det er variasjoner i hvorvidt MUP er tatt i bruk i utdannings- og yrkesrelaterte samtaler på tvers av de ulike forsøksskolene understøttes av dybdestudiene som er gjennomført. Av disse fremkommer det også at det er variasjoner innad på skolene. De elevene som har brukt MUP som grunnlag, vurderer at arbeidet med MUP i forkant av rådgivningssamtalen bidro til at de var godt forberedt og fikk mer ut av rådgivningen enn de ellers ville. Flere av elevene påpeker videre at arbeidet med MUP bidro til økt kunnskap om ulike muligheter, heriblant muligheter de ikke selv hadde tenkt på, og således et bredere perspektiv på hvilke valg av utdanning.

En nærmere analyse viser at det i hovedsak er elever i 10. klasse som har brukt MUP som grunnlag for utdannings- og yrkesrelaterte samtaler, da hovedsakelig med rådgiver alene. At det er denne målgruppen som i høyest grad har benyttet MUP i utdannings- og yrkesrådgivningen må ses i sammenheng med at disse elevene står foran valg av videregående opplæring. En siste analyse viser at det er sammenheng mellom antall timer brukt til arbeid med MUP og hvorvidt eleven har benyttet MUP i utdannings- og rådgivningsrelaterte samtaler.

6.5 Oppsummering

Evalueringen viser at 80 prosent av elevene som deltar i forsøk med bruk av MUP har arbeidet med MUP skoleåret 2010/2011, og dette gjelder elever innen samtlige tre deltakerfylker. Det er variasjoner i bruk mellom forskjellige utdanningstrinn. MUP er i mindre grad tatt i bruk i videregående opplæring, noe som må ses i sammenheng med at bruk av planen er koblet til faget Utdanningsvalg på ungdomstrinnet. Det er hovedsakelig på 10. trinn i ungdomsskolen MUP er tatt i bruk, noe som må ses i sammenheng med at elever på 10. trinn og i Vg1 har vært hovedmålgruppen for forsøket. I videregående opplæring har bruk av MUP i hovedsak foregått i klassens time eller liknende, mens arbeidet i mindre grad er integrert i fag hvis læreplanmål dekkes i MUP. Dette må ses i sammenheng med at det har vært utfordrende å forankre bruk av MUP blant læ-

terne ved flere skoler, noe som blant annet skyldes at skoleleder i for liten grad har vært involvert i forsøket. Fortsatt er det mange lærere ved forsøksskolene som har begrenset kjennskap til innholdet i MUP, og i liten grad har tatt planen i bruk.

I løpet av den treårige forsøksperioden har evalueringen dokumentert at det er et begrenset antall timer som er brukt til arbeid med MUP ved forsøksskolene. Samtidig er det ikke satt noen forventninger til omfang av bruk i de sentrale eller lokale styringsdokumentene for forsøket, slik at det ikke er noen standard å måle omfang av bruk opp i mot. Noe av årsaken til lav grad av bruk er at MUP var på et svært tidlig stadium i sin utviklingsprosess de første årene forsøket pågikk, slik at planen ikke var klar for utprøving før i midten av andre forsøksår. Bruken av MUP varierer både på tvers av og innad i skoler i fylket, og mye tyder på at god organisering og forankring av arbeidet ved skolen er av avgjørende betydning for at MUP skal tas i bruk. Som nevnt har det vært utfordrende å forankre bruk av MUP på lærernivå ved skolene, noe som har vært en barriere ettersom lærerne har en viktig rolle i å sikre at elevene får mulighet til å arbeide med planen systematisk over tid. Dersom ikke MUP blir brukt på en systematisk og pedagogisk måte, vil det ikke kunne bli et hensiktsmessig verktøy som stimulerer til refleksjon og bevisstgjøringsprosesser som på sikt bidrar til å motvirke omvalg og frafall blant elevene.

Manglende systematisk bruk medfører også at forsøket har innhentet begrensede erfaringer med bruk av MUP i rådgivningssituasjoner. I løpet av det utvidede forsøksåret har det blitt satt et økende fokus på bruk av MUP som grunnlag for rådgiversamtaler, men det varierer fra skole til skole hvor systematisk dette er gjort. Nærmere analyser viser at det er en sammenheng mellom elever som har oppgitt å jobbe mye med MUP og bruk av MUP i rådgiversamtale, noe som tyder på at de skolene som har prioritert å sette av tid til arbeid med MUP har kommet lengre på vei med å etablere et velfungerende system hvor MUP inngår både i opplæringen og i rådgivningen. Elevene som har benyttet MUP som grunnlag for utdannings- og yrkesrelaterte samtaler oppgir langt på vei at de var bedre forberedt og fikk mer ut av rådgivningen gjennom å ha arbeidet med MUP i forkant.

7. VURDERINGER OG RESULTATER AV BRUK AV MUP

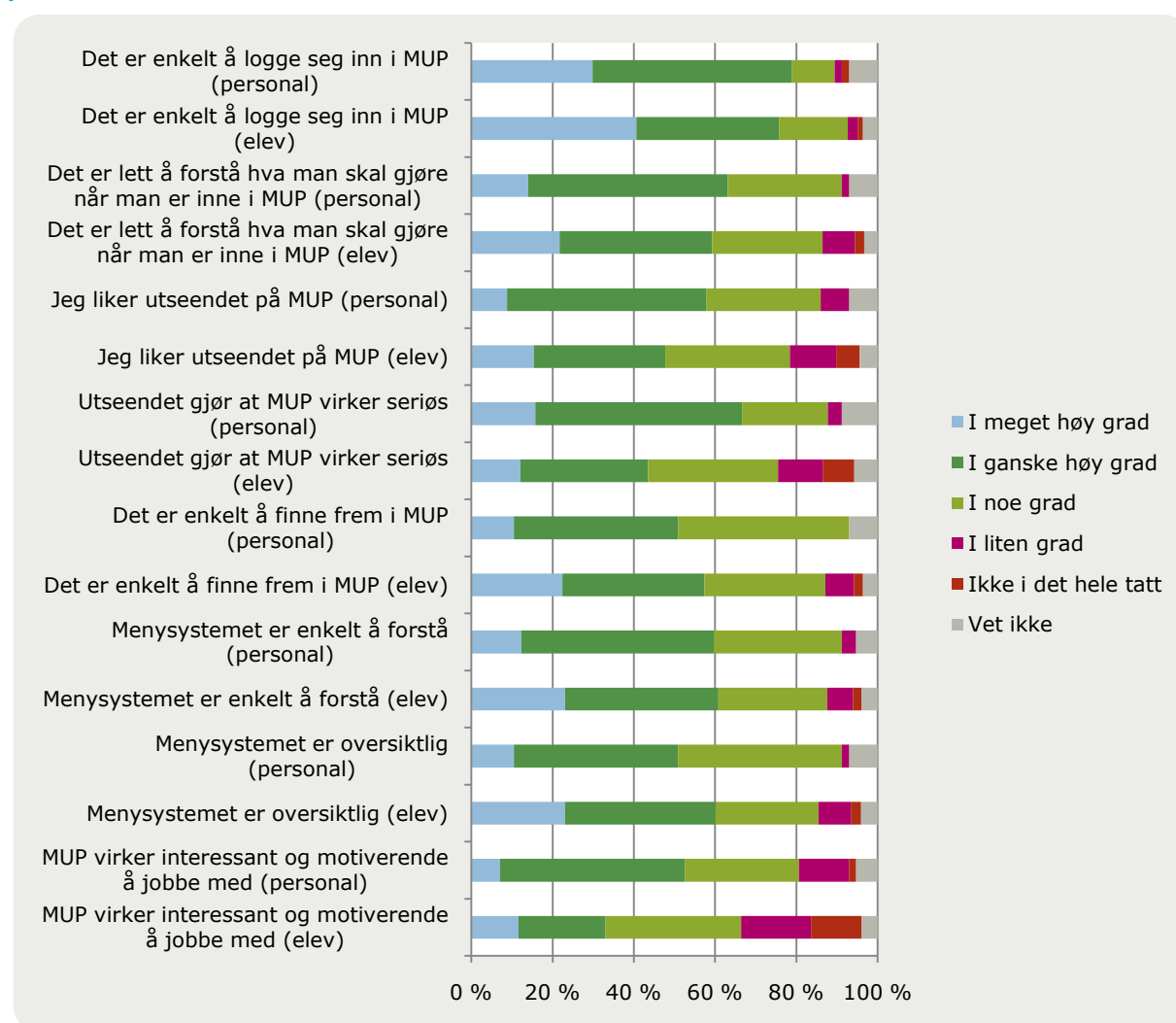
Dette kapittelet belyser hvordan brukerne av MUP vurderer planen, både med tanke på innhold og utseende. Både rådgivere, lærere og elever sine perspektiver er viktige i den sammenheng, ettersom deres vurderinger som hovedmålgruppe for MUP er avgjørende for hvorvidt og hvordan planen tas i bruk i skolen.

7.1 Vurderinger av utseende og brukervennligheten til MUP

Et viktig suksesskriterium for at MUP skal tas i bruk og komme til nytte som et godt verktøy i skolen, er at målgruppen for bruk opplever at MUP har et troverdig utseende som motiverer til bruk. Det er også betydningsfullt at planen oppleves som brukervennlig, det vil si at brukeren forstår hvordan MUP skal benyttes og at det ikke er tidkrevende å sette seg inn i planens ulike funksjoner etter man har logget seg inn. Både rådgivere, lærere og elevers perspektiver er viktige i den sammenheng, ettersom disse på ulike måter er målgrupper for bruk av planen.

I breddeundersøkelsen er rådgivere, lærere og elever bedt om å vurdere ulike sider ved utseendet til MUP. Rådgivere og læreres vurderinger er slått sammen til personal, og svarfordelingen deres sammenliknes med elevenes i figur 11:

Figur 11 "Vennligst vurder i hvilken grad du er enig i følgende påstander om utseendet til Min utviklingsplan:" Elever=687. Personal=57.

Figur 11 viser at hovedmålgruppene for bruk i hovedsak er positive i sine vurderinger av ulike sider ved utseende og brukervennlighet når det gjelder MUP. Det er høy grad av enighet blant personal og elever om at det er enkelt å logge seg inn i MUP. Ettersom timeøktene i skolen er av begrenset varighet, er det viktig at innlogging i MUP oppleves som enkelt og problemfritt. I dybde-

studiene forteller enkelte rådgivere at det har vært noen problemer med innlogging, men at dette kan ha like mye med nettkoblingen å gjøre som planen i seg selv. Det skal også nevnes at både lærere og rådgivere trekker frem at de er svært fornøyde med PEDLEX sin støtteservice, hvor de har fått hjelp i løpet av kort tid dersom det har vært problemer med innlogging.

Rundt 60 prosent av brukerne totalt vurderer at det er enkelt å forstå hva man skal gjøre når planen er åpnet. Også her er det bred enighet blant begge brukergrupper, og det er få respondenter som legger seg i den negative kategorien. Hvor lett det oppleves å forstå hva man kan gjøre kan påvirkes av kjennskap til planen og tekniske ferdigheter, men dybdestudiene viser at både nye og mer erfarne brukere er positive i sin vurdering av hvor brukervennlig MUP er i det man er logget inn. Blant personalet oppgir en tilsvarende andel at de liker utseendet på MUP, mens denne andelen elever er på under halvparten. Her er det i tillegg 20 prosent av elevene som legger seg i negativ svarkategori. Dette tyder på at selv om PEDLEX har gjennomført brukerundersøkelser blant elevene i forkant av justering av design, er det fortsatt potensial for å utbedre dette. Dette understøttes av at en noe høyere andel elever vurderer at planen ikke virker seriøs, samtidig som det skal presiseres at dette ikke gjelder et flertall av elevene.

Både elever og lærere opplever at det er lett å finne frem i MUP, og at menysystemet er oversiktlig og enkelt å forstå. Når det gjelder hvorvidt planen virker interessant og motiverende å jobbe med, legger opp mot 40 prosent av elevene og 20 prosent av personalet seg i negativ svarkategori. Selv om flertallet også her er positive i sine vurderinger, er det overordnet sett tydelig at det er potensial i å utvikle planens utseende i retning av at flere elever finner den seriøs, interessant og motiverende å jobbe med. Samtidig finner dybdestudiene at en del elever presiserer at det er bra MUP har det utseendet den har, og muligheten til å endre farge, navn og sette inn bilder av seg selv fremheves som funksjoner elevene setter pris på ved planen.

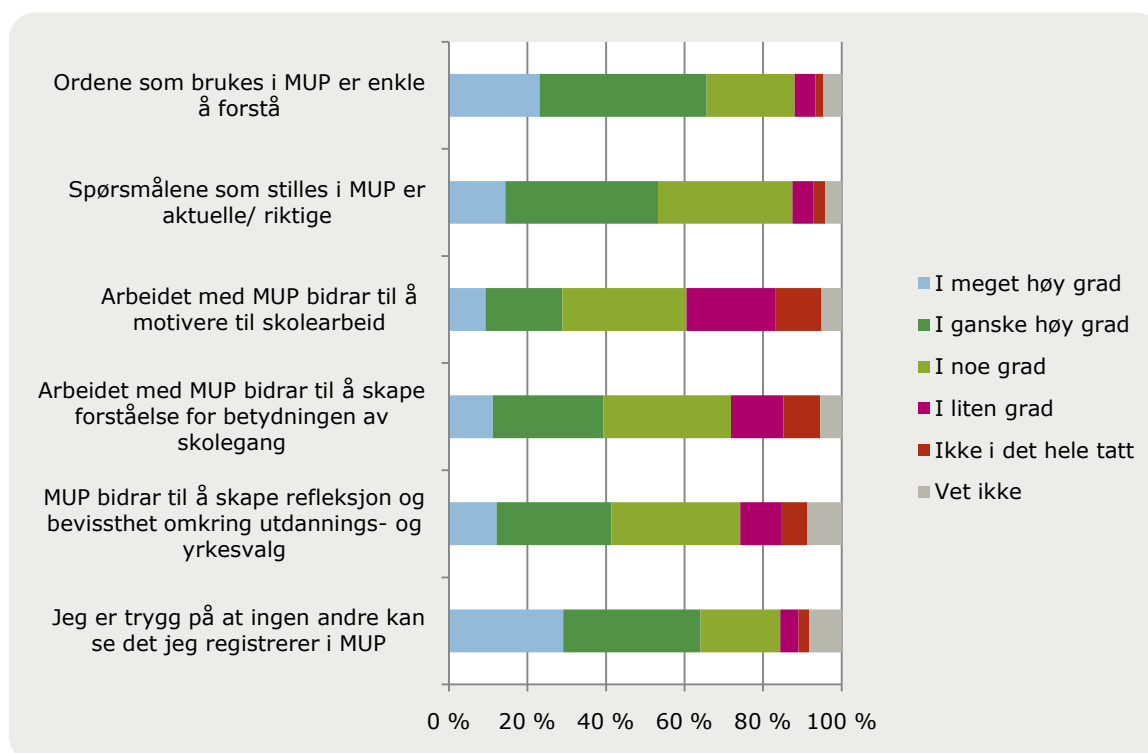
7.2 Vurderinger av innholdet i MUP

Etter intensjonen skal arbeidet med MUP bidra til å styrke elevenes refleksjoner omkring egne interesser og ferdigheter, og på den bakgrunn styrke forutsetningene eleven har for å ta riktige utdannings- og yrkesvalg. Et suksesskriterium for at dette skal lykkes, er at elevene forstår hva som står i MUP og at de opplever spørsmålene som relevante og riktige. Det vil også være viktig at eleven er trygg på at ingen andre kan se hva som registreres i planen, dersom ikke eleven selv har ønske om noe annet. Det er også interessant å undersøke om arbeidet med MUP har bidratt til å motivere elevene til å satse mer på skolegang.

De overnevnte aspektene belyses nærmere i figur 12, hvor elevene er bedt om å vurdere ulike sider av innholdet i MUP:

Figur 12: "Vennligst vurder i hvilken grad du er enig i følgende påstander om innholdet i *Min utviklingsplan*:" Elever n= 687.

Figur 12 viser at et flertall av elevene er positive i sine vurderinger av ulike sider ved innholdet i MUP, men at det finnes variasjoner. Mest fornøyd er elevene med at ordene som brukes i MUP er lette å forstå, og at spørsmålene som stilles er riktige. Elevene er også trygge på at ingen andre kan se det de registrerer i MUP. En noe mindre andel, men fortsatt et flertall av elevene, vurderer at arbeidet med MUP bidrar til å skape forståelse for betydningen av skolegang og motivere til skolearbeid. 40 prosent av elevene har oppgitt at arbeidet med MUP i høy grad bidrar til å skape refleksjon om utdannings- og yrkesvalg, noe som er en positiv tendens ettersom arbeidet med MUP fortsatt er på et tidlig stadium, og det er et stort potensial for å legge til rette for arbeidsmåter som i større grad fremmer refleksjons- og bevisstgjøringsprosesser enn hva tilfellet er i dag.

Av dybdestudiene fremkommer det at elevene er delte i sin vurdering av MUP. Mens noen er svært fornøyd med MUP, og synes det er gøy og inspirerende å arbeide med planen er det andre som synes arbeidet er kjedelig og intetsigende. Enkelte av elevene peker på at hvor interessant det er å arbeide med MUP også påvirkes av den enkeltes evne og lyst til å reflektere rundt ulike områder. Det er også variasjoner i hvor nyttige elevene vurderer at spørsmålene som stilles er. Noen elever er positive til å svare på spørsmål og tenke over disse, mens andre synes det blir for mange spørsmål og at disse oppleves irrelevante ettersom de spør etter ting elevene opplever allerede å vite om seg selv. Utleddet av dette kan det tenkes at lærer og rådgivers rolle blir spesielt viktig for å tilrettelegge for bruk av MUP på en måte som fanger flest mulig av elevene. I dybdestudiene har flere av elevene hatt en positiv opplevelse med å jobbe gruppevis med noen de trives med, og derigjennom få innspill, tilbakemeldinger og mulighet til å drøfte svarene med hverandre.

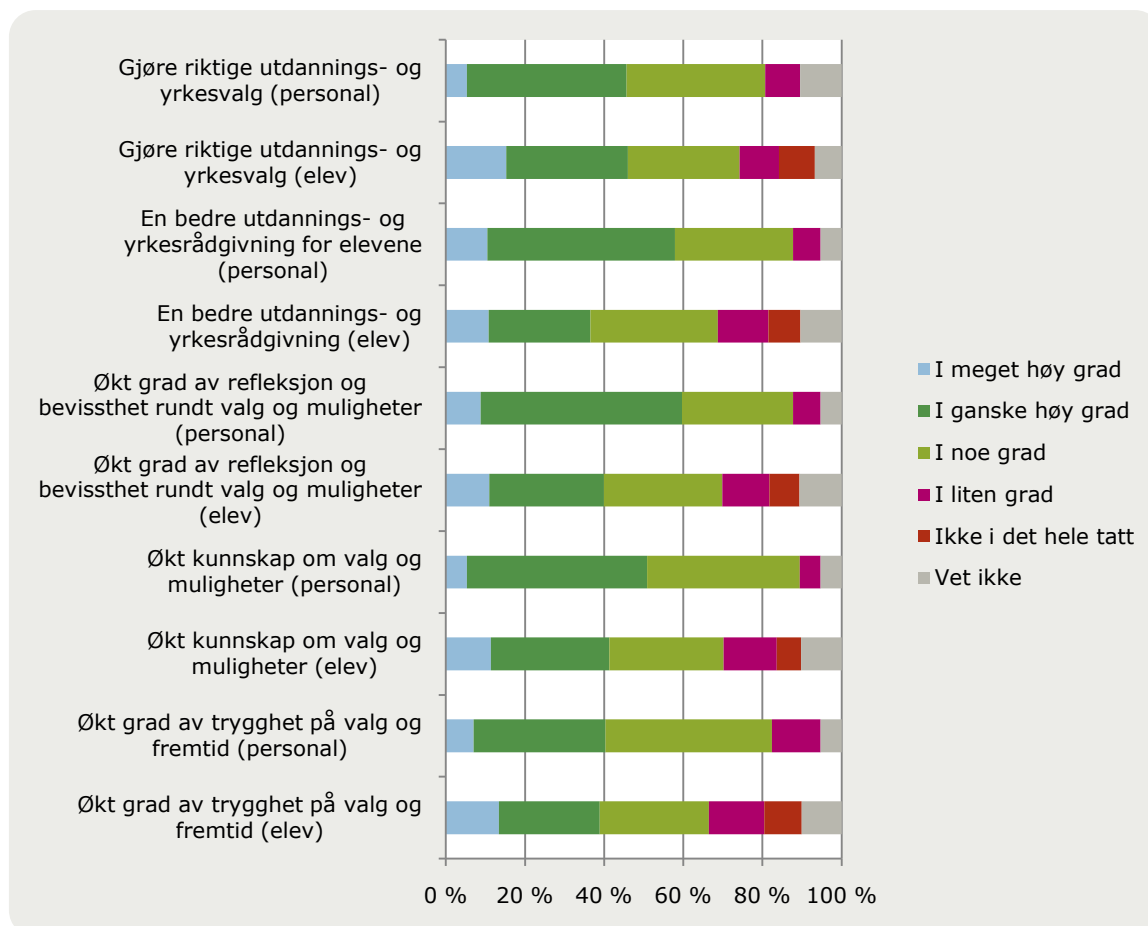
7.3 Resultater av arbeidet med MUP

Målsettingene for arbeidet med MUP er ambisiøse, og må ses i lys av å skulle imøtekomme utfordringer knyttet til feil valg av utdanning, for lite kunnskap om valgmuligheter og for lite refleksjon rundt valg av utdanning. Arbeidet med MUP skal også bidra til å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen, ved å gjøre denne mer systematisk og helhetlig. Dersom disse målsettingene for arbeidet med MUP oppnås, vil det på sikt kunne bidra til å redusere omvalg og frafall fra utdanning. For å innhente kunnskap om dette må det ha pågått et systematisk arbeid med MUP over flere år, parallelt med tett oppfølging av frafallsstatistikken lokalt og nasjonalt. Det har ikke vært

mulig å beregne denne type effekt gjennom *Forsøk med bruk av MUP*, men de involverte aktørers mer subjektive vurderinger av hvilke resultater arbeidet med MUP har bidratt til er innhentet gjennom breddeundersøkelsen.

Både rådgivere, lærere og elever er bedt om å besvare spørsmål knyttet til hvorvidt arbeidet med MUP har bidratt til å styrke elevenes forutsetninger for å ta riktige og kunnskapsbaserte utdannings- og yrkesvalg. Rådgivere og læreres besvarelser er slått sammen i en kategori for personal, og svarfordelingen illustreres i figur 13:

Figur 13: "I hvilken grad har arbeidet med MUP bidratt til følgende for elevene..." Elever=656. Personal=57.

Figur 13 viser at et fåtall av både elever og personal som har vært involvert i *Forsøk med bruk av MUP* ved deltakerskolene er negative i sine vurderinger, samtidig som det i flere tilfeller er variasjoner i vurderingene til personal og elever som kan tyde på at personalet er mer positive til resultatene av arbeidet med MUP enn det elevene er. Et eksempel på dette er hvorvidt arbeidet med MUP har bidratt til en bedre utdannings- og yrkesrådgivning og økt grad av refleksjon og bevissthet rundt valg og muligheter. Opp mot 60 prosent av personalet mener at arbeidet har bidratt til å styrke de nevnte områder for elevene, mens 40 prosent av elevene oppgir det samme. Det er høy grad av samsvar mellom personal og elever i vurderingen av at arbeidet med MUP har bidratt til at elevene gjør riktige utdannings- og yrkesvalg. Opp mot halvparten av informantene er i høy grad enig i dette, og det samme gjelder hvorvidt arbeidet har bidratt til å gi økt kunnskap om valg og muligheter. Det skal nevnes at i et separat spørsmål oppga 30 prosent av elevene som har deltatt i *Forsøk med bruk av MUP* at arbeidet med MUP i noe grad påvirket deres valg av studieretning våren 2011, mens 60 prosent av elevene oppga at dette i liten eller ingen grad var tilfelle.

Det må tas i betraktning at arbeidet med MUP i løpet av forsøksperioden ikke har blitt gjennomført på en systematisk og pedagogisk måte, slik at resultatene vil kunne antas å forbedres betraktelig gjennom en god strategi for implementering og bruk. Med tanke på at forsøket har vært

krevene i form av å være både et utviklings- og utprøvningsprosjekt, er det positivt at et flertall av målgruppene er positive eller nøytrale i sine vurderinger. Samtidig er det viktig å innse at arbeidet med MUP må være gjenstand for en betydelig tyngre og systematisk innsats på flere nivåer dersom det skal bidra til å realisere de overordnede målsettingene for forsøket.

7.4 Behovet for et verktøy som MUP i skolen

En grunnleggende forutsetning for *Forsøk med bruk av MUP*, er at det er bred enighet om at det er behov for et verktøy som bidrar til å styrke og systematisere utdannings- og yrkesrådgivningen. I dag er det mange ulike verktøy og virkemidler i bruk, mens det i mindre grad er utviklet en felles mal som i tillegg gir mulighet for at elevene kan samle sitt arbeid med utdannings- og yrkesvalg på et sted. Den versjonen av MUP som nå foreligger, gir mulighet til dette gjennom opp-lastingsfunksjoner og gjennom intensjonen om at den skal følge eleven gjennom ungdomsskolen og videregående opplæring. Evalueringen viser at *Forsøk med bruk av MUP* har lyktes i å utvikle en mal for et digitalt planverktøy, som rådgivningskoordinatorer og rådgivere som har deltatt i forsøket vurderer er av en slik kvalitet at den i større skala kan implementeres i skolen. De positive vurderingene av selve planverktøyet understøttes av de øvrige brukergrupper, herunder skoleledere, lærere og elever, som alle er enige om at det ligger et godt potensial i den versjonen av MUP som nå foreligger. Dette er et positivt utgangspunkt for videreføring, ettersom det har vært både krevende og til tider frustrerende å delta i et utviklings- og utprøvningsprosjekt av den typen som *Forsøk med bruk av MUP* har vært.

Det å implementere nye verktøy, virkemidler og tiltak i skolen er en komplisert prosess. Varige endringer av praksis krever omfattende arbeid knyttet til initiering og gjennomføring i den enkelte skole, og dette er viktig uavhengig av kvaliteten på tiltaket i seg selv. Dersom det ikke er skikkelig godt tilpassede implementeringsstrategier som fungerer hensiktsmessig, kan tiltaket få et dårlig omdømme selv om tiltaket som sådan er ment å fungere bra. Mangel på godt tilpassede implementeringsstrategier både fra sentralt og lokalt hold, og utfordringer knyttet til forankring og bruk av MUP har vært hovedutfordringer i forsøksperioden. Derfor er det en styrke at et fåtall av forsøksdeltakerne er negative i sin vurdering av MUP, og et flertall av både lærere og elever gir uttrykk for at de ser et stort potensial og nytteverdi i å ha et verktøy som MUP i skolen.

Samtlige av rådgivningskoordinatorerne og rådgiverne som har deltatt i *Forsøk med bruk av MUP* uttrykker gjennom dybdestudiene en enstemmig oppfatning om at den foreliggende versjonen av MUP er et verktøy de vil anbefale andre skoler å ta i bruk. De nevnte informantgruppene fremhever at årsaken til dette er at det er behov for et verktøy som bidrar til å systematisere rådgivningen, og ikke minst styrker elevenes bevissthet og refleksjoner rundt egne interesser, ferdigheter og utdanningsmuligheter. Breddeundersøkelsen understøtter dette inntrykket ved at over 90 prosent av både skoleledere, rådgivere og lærere som har besvart breddeundersøkelsen og har prøvd MUP har et ønske om at skolen skal fortsette med å benytte planen. Begrunnelsene for ønske om videreføring er i hovedsak knyttet til at både skoleledere, rådgivere og lærere vurderer at MUP er et godt verktøy til bruk i faget Utdanningsvalg. Respondentene mener også at MUP på sikt kan bidra til å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen dersom den tas i bruk på en mer helhetlig og systematisk måte enn det som har blitt oppnådd gjennom forsøksperioden.

Et mindretall av forsøksdeltakerne på personalnivå har oppgitt at de ikke har et ønske om å fortsette å bruke MUP, og dette gjelder kun lærerrespondenter. Begrunnelser for dette er i hovedsak at det ikke er tid til å arbeide med MUP i skolehverdagen, og at planverktøyet oppleves som utfordrende å ta i bruk. På tross av at disse lærerne utgjør et mindretall i breddeundersøkelsen, bør deres synspunkter løftes frem som ytterst relevante. Dersom skoler skal ta i bruk MUP i mer utstrakt grad bør det følges opp i hvilken grad personalet opplever arbeidet som merarbeid, og den motstand og frustrasjon det kan skape.

Også elevene er spurt om hvorvidt de mener det er behov for et verktøy som MUP i skolen, og rundt 50 prosent av elevene sier seg enig i dette. Nærmere analyser viser en positiv sammenheng mellom elever som mener det er behov for et verktøy som MUP i skolen, og elever som vurderer at arbeidet med MUP har hjulpet dem med valget av studieretning. Elevene er i spørreundersøkelsen bedt om å utdype hvorfor de mener det er behov. Samtlige av disse elevene peker på at det er viktig for ungdom å kunne finne ut mer om hva de passer til, og ha mulighet til å undersøke hvilke utdannings- og yrkestilbud som finnes. Flere av elevene presiserer at de mener

MUP fungerer godt som et supplement til rådgivning, samtidig som enkelte elever påpeker at det satses for lite på rådgivning og tid til å forberede seg på utdannings- og yrkesvalg i skolen. I dybdestudiene trekker flere av elevinformantene frem at de ser nytten av å ha et verktøy som MUP tilgjengelig, men at nytten forutsetter at lærer har et godt opplegg rundt bruk av MUP og selv kjenner til innholdet. Her er elevene selv inne på betydningen av at arbeidet med MUP benyttes på en pedagogisk måte.

Andelen elever som har svart at de mener det ikke er behov for et verktøy som MUP i skolen er på 20 prosent. Disse elevene begrunner dette med at de synes MUP ikke er et interessant verktøy å jobbe med, og at de ikke fikk noe ut av å besvare oppgavene. Samtidig er det interessant å se at rundt 25 prosent av elevene har svart at de ikke vet om det er behov for et verktøy som MUP i skolen. Et flertall av disse elevene har brukt mindre enn to timer i semesteret på å arbeide med MUP, noe som kan bety at disse elevene ikke har god kjennskap til MUP samtidig som det kan implisere at eleven valgte bort å jobbe med planen på grunn av en opplevelse av liten nytteverdi. Samtidig er det nødvendig å påpeke at det kan være slik at MUP ikke dekker et klart og opplevd behov hos elever ute i skolen, og mange av elevene som har deltatt i forsøket er usikre på om det er denne type verktøy de har behov for.

7.5 Oppsummering

Det har ikke vært aktuelt å gjennomføre en effektmåling av resultater av arbeid med MUP i forbindelse med denne evalueringen. Dette fordi et planutkast som var tilstrekkelig ferdig utviklet til å utprøves ikke forelå før i februar 2010, og det ikke er gjennomført en systematisk utprøving over lengre tid. Evalueringen har imidlertid innhentet brukernes subjektive vurderinger av MUP gjennom både bredde- og dybdestudiene. Hvordan brukerne av MUP vurderer planens kvalitet, både når det gjelder utseende, brukervennlighet og innhold, er av stor betydning for motivasjon for bruk og hvorvidt planen har potensial til å bli et godt verktøy i skolen.

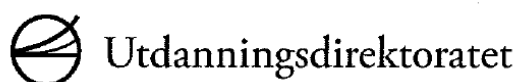
Brukervennlighet, det vil si at det er enkelt å logge seg inn i planen og at brukeren forstår hvordan MUP skal benyttes uten at det er tidkrevende å sette seg inn i planens ulike funksjoner, er et suksesskriterium for at MUP skal tas i bruk. Evalueringen viser at brukerne av MUP, altså både rådgivere, lærere og elever, i hovedsak er positive i sine vurderinger av ulike sider ved planens utseende og brukervennlighet, og det er gjennomgående få respondenter som legger seg i negative svarkategorier. Det har vært utfordringer knyttet til data- og nettilgang ved enkelte av skolene som har påvirket bruk av MUP i negativ retning, uten at dette skyldes planverktøyet i seg selv. Forhåndskjennskap til planen og tekniske ferdigheter påvirker i noen grad brukernes vurderinger, men dybdestudiene viser at både nye og mer erfarne brukere er positive i sin vurdering av hvor brukervennlig MUP er i det man er logget inn. Dette er et viktig funn fordi timeøktene i skolen er av begrenset omfang og varighet, samtidig som betydningen av at lærer har god kjennskap til planens innhold og en god plan for bruk er avgjørende for den pedagogiske kvaliteten på arbeidet. Samtidig viser elevenes besvarelser at det fortsatt er potensial for å utbedre planens utseende, selv om PEDLEX har gjennomført brukerundersøkelser blant elevene i forkant av justering av design.

Når det gjelder de subjektive vurderingene av resultatene som er oppnådd gjennom arbeidet med MUP, ser personalet ut til å vurdere disse noe mer positivt enn elevene. Når det gjelder hvorvidt arbeidet med MUP har bidratt til en bedre utdannings- og yrkesrådgivning og økt grad av refleksjon og bevissthet rundt valg og muligheter vurderer opp mot 60 prosent av personalet at arbeidet har bidratt til å styrke de nevnte områder, mens dette gjelder 40 prosent av elevene. Et mindretall av elevene har oppgitt at arbeidet med MUP påvirket deres valg av studieretning våren 2011. Rundt halvparten av elevene vurderer at arbeidet med MUP har bidratt til at elevene gjør riktige utdannings- og yrkesvalg, og det samme gjelder hvorvidt arbeidet har bidratt til å gi økt kunnskap om valg og muligheter. Blant personalet er det bred enighet om at det er behov for et verktøy som MUP i skolen, og over halvparten av elevene tilslutter seg dette. Forsøksdeltakerne understreker viktigheten av at MUP forblir et verktøy i kontinuerlig videreutvikling, slik at det stadig gjøres forbedringer og tilpasninger som sikrer verktøyets relevans og gode kvalitet.

Med tanke på at forsøket har vært krevende i form av å være både et utviklings- og utprøvningsprosjekt, er det positivt at et flertall av målgruppene er positive eller nøytrale i sine vurderinger. Samtidig er det viktig å innse at arbeidet med MUP må være gjenstand for en betydelig tyngre og

systematisk innsats på flere nivåer dersom det skal bidra til å realisere de overordnede målingene for forsøket og bruk av MUP. Varige endringer av praksis krever omfattende arbeid knyttet til initiering og gjennomføring i den enkelte skole, og dette er viktig uavhengig av kvaliteten på tiltaket i seg selv. Dersom det ikke er skissert godt tilpassede implementeringsstrategier som fungerer hensiktsmessig, kan tiltaket få et dårlig omdømme selv om tiltaket som sådan er ment å fungere bra.

VEDLEGG 1
INVITASJONSBREV TIL FYLKENE

Utarbeidet av: Trond Storaker
Direkte tlf: 23 30 14 71 mobil 913 92 781
E-post: tst@udir.no

Notat

Saksnr

Vår dato:
09.06.08

Revisjon

Vår referanse:

Deres dato:

Deres referanse:

Til
Fylkesmannen i Vest-Agder
Serviceboks 513
4605 Kristiansand

Kopi til:
Vest Agder fylkeskommune
Utdanningssjefen v/ Ellsabeth Lund
Serviceboks 517
4605 Kristiansand

Fylkesmannen i Buskerud
Postboks 1604 Bedriftssenteret
3007 Drammen

Buskerud fylkeskommune
Utdanningssjefen v/ Liv-Marie Bakka
Fylkeshuset
3020 Drammen

Fylkesmannen i Troms
Postboks 1013
9326 Bardufoss

Troms fylkeskommune
Utdanningssjefen v/ Thorsteinn Einarsson
Postboks 6600
9296 Tromsø

Invitasjon til deltagelse i et forsøk med utprøving av Individuell utviklingsplan for utdannings- og yrkesrådgivning.

Bakgrunn

På oppdrag fra KD gjennomfører Utdanningsdirektoratet et avgrenset forsøk med individuell utviklingsplan for utdannings- og yrkesrådgivning i skolen. Oppdraget innebærer både utvikling og utprøving av en mal for en digital utviklingsplan som skal følge eleven gjennom de ulike utdanningsnivåene. Planen skal være et sentralt hjelpemiddel for eleven i prosessen med å gjøre reflekterte valg av utdanning og yrke. Forsøket bør også sees i sammenheng med det nye faget Utdanningsvalg. *Det skal vurderes om en individuell utviklingsplan skal benyttes som virkemiddel for å gi yrkes- og utdanningsrådgivning.* [St.meld.nr.16 (2006-2007)]

Valg av fylker og gjennomføring av forsøket

Den individuelle utviklingsplanen skal utprøves i 3 fylker i skoleåret 2008/2009 og 2009/2010. De valgte fylkene er Vest Agder, Buskerud og Troms.

Vi ber Fylkesmannen velge ut en videregående skole i sitt fylke med tilhørende ungdomsskoler. For å registrere hvordan utviklingsplanen brukes mellom utdanningsnivåene, skal det velges en videregående skole i hvert fylke som har relativt stabil rekruttering fra de nærliggende ungdomsskolene. Under forsøket skal alle elever på 10. trinn og vg1 på de valgte skolene delta begge år.

Postadresse:
Postboks 2924 Tøyen, 0608 OSLO
Besøksadresser:
Kolstadgata 1, Oslo
Verftsgata 10, Molde
Parkgata 36, Hamar

Telefon:
+47 23 30 12 00
Telefaks:
+47 23 30 12 99

E-post:
post@utdanningsdirektoratet.no
Internett:
www.utdanningsdirektoratet.no

Bankgiro:
7694 05 10879
Org.nr.:
NO 970 018 131 MVA

Rollefordeling

- Fylkesmannen, i samråd med blant annet Fylkeskommunen, velger ut en videregående skole med tilhørende ungdomsskoler.
- Rådgiverkoordinatoren i hvert fylke bes om å koordinere prosjektgruppa på fylkesnivå.
- Prosjektgruppa utarbeider en prosjektplan og har mandat til fordelingen av midlene. Midlene skal gå til fire formål: 1) Frikjøp av rådgivere og kontaktlærere ved skolene, slik at disse personene kan settes seg inn i utviklingsplanen. 2) Utgifter til møter i prosjektet innen fylket. 3) Rapporteringsarbeidet. 4) Eventuelt ekstraarbeid for rådgiverkoordinatoren.
- Rektor ved hver av deltakerskolene må opprette en intern arbeidsgruppe bestående av de rådgivere, kontaktlærere og faglærere som er involvert i prosjektet ved skolen.
- Skolene rapporterer til prosjektgruppa i fylket. De fylkesvise prosjektgruppene rapporterer til Utdanningsdirektoratet.
- Utdanningsdirektoratet vil arrangere en oppstartkonferanse i siste halvdel av september 2008.

Elevenes tilgang til utviklingsplanen.

Planen legges på nettstedet **vilbli.no** som eies av fylkene. Det opprettes en database for elevene i forsøksperioden. Elevene går da inn i sin individuelle plan med brukernavn og passord.

I følge Datatilsynet må utviklingsplanen være basert på samtykke (frivillighet) fra eleven. Kun eleven selv skal ha brukernavn og passord til utviklingsplanen sin, og det er eleven som selv skal administrere tilgangsrettighetene. I praksis betyr dette hver gang rådgiver, kontaktlærer eller faglærer har samtaler med eleven om elevens valg av utdanning og yrke, så er det eleven selv som åpner sin personlige utviklingsplan.

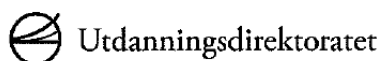
Økonomi

Det er til sammen i 2008 avsatt 200.000 kroner til de tre fylkene som deltar, det vil si drøyt 66.000 kroner til hvert fylke. Man kan ikke per i dag si noe sikkert om budsjettene for 2009 og 2010, men det er planlagt at fylkene skal få et tilsvarende beløp også i 2009, og et noe mindre beløp våren 2010.

Evaluering

Det gjennomføres en følgeevaluering av forsøket, som starter opp i januar 2009.

Utdanningsdirektoratet

Notat

Saksnr:

Vår dato:

Revisjon

Vår referanse:

Tilbakemelding

Vi ønsker svar på henvendelsen med tilbakemelding om fylket ønsker å delta i forsøksprosjektet, og om hvilken videregående skole med tilhørende ungdomsskoler som deltar fra fylket. Vi ønsker svar så raskt som mulig, senest 27. juni 2008.

Kopi til Fylkeskommunen og rådgiverkoordinatoren

Vedlegg:
Prosjektbeskrivelse
Papirutgave av utviklingsplanen

Postadresse:
Postboks 2924 Tøyen, 0608 Oslo
Besøksadresser:
Kolstadgata 1, Oslo
Verftsgata 10, Molde
Parkgata 36, Hamar

Telefon:
+47 23 30 12 00
Telefaks:
+47 23 30 12 99

E-post:
post@utdanningsdirektoratet.no
Internett:
www.utdanningsdirektoratet.no

Bankgiro:
7694 05 10879
Org.nr.:
NO 970 018 131 MVA

